

7 95
В. Г. Фурик

Організація міжнародного кредитування

В. Г. Фурик

Організація міжнародного кредитування

Затверджено Вченою радою Вінницького національного технічного університету як практикум для самостійної роботи студентів і магістрантів економічних спеціальностей. Протокол № 10 від 24 травня 2007 р.

Рецензенти:

О. В. Мороз, доктор економічних наук, професор (ВНТУ)

І. С. Ткаченко, доктор економічних наук, професор (ВФЕУ)

П. В. Чалюк, кандидат економічних наук, доцент (ВНТУ)

Рекомендовано до видання Вченою радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України

В. Г. Фурик

Ф 95 **Організація міжнародного кредитування. Практикум.** – Вінниця: ВНТУ, 2008. - 97 с.

Практикум поданий у вигляді розробки теоретичної і практичної частини, що у своїй сукупності забезпечують оволодіння вузловими положеннями дисципліни.

Теоретична частина направлена на розуміння основних категорій і вузових питань шляхом ознайомлення з термінологічним словником, розробленим на основі використання теоретично-методологічних розробок вітчизняних учених та шляхом пошуку правильних відповідей на тести. Практична частина передбачає розв'язання задач і пояснень до них за методиками, що запропоновані автором.

Практикум розрахований на студентів економічних спеціальностей всіх рівнів акредитації, магістрів і аспірантів, слухачів закладів післядипломної освіти, викладачів як практикум для самостійного вивчення дисципліни.

УДК 339727(075)

Зміст

Вступ.....	4
Тема 1. Загальна характеристика міжнародного кредиту.....	5
Тема 2. Міжнародний комерційний кредит.....	21
Тема 3. Міжнародні банківські кредитні операції.....	36
Тема 4. Організація кредитних операцій за міжнародними кредитними лініями.....	45
Тема 5. Організація спільного кредитування експортних операцій Державним експортно-імпортним банком та Міжнародним банком реконструкції і розвитку (МБРР).....	56
Тема 6. Лізинг, факторинг і форфейтинг як форми міжнародних кредитів.....	78
Література.....	96

Вступ

В умовах реформування традиційних підходів підготовки фахівців в системі вищої освіти зростає роль самостійної роботи студентів. Навчити студентів самостійно і творчо мислити – одна із найважливіших і найактуальніших задач сьогодення. Актуальність проблеми зростає в умовах виникнення тенденції зменшення питомої ваги традиційних аудиторних занять (лекцій і практичних занять), які закономірно уступають місце новим творчим підходам, що реалізуються в ході організації СРС. Самостійна робота студентів в аудиторний та поза аудиторний час стає обов'язковим атрибутом вивчення абсолютної більшості дисциплін. Однак як показує практичний досвід, процес опанування методичними основами СРС не може здійснюватися стихійно. Студенти відчують нагальну потребу у розробці сучасної методичної літератури, яка б не обмежувалась традиційним викладенням програмного матеріалу, а надала б можливість для його творчого і більш змістовного опанування.

Запропонований практикум, на думку його авторів, покликаний надати певну методологічну і методичну допомогу студенту для опанування теоретичних основ організації міжнародного кредитування в умовах самостійної підготовки. Розв'язання задач, поряд із виконанням інших завдань, що наводяться в практикумі, сприятиме розвитку творчого підходу студентів при вивченні вузлових питань курсу.

Орієнтовний план розподілу навантаження в системі самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин
1. Загальна характеристика міжнародного кредиту	7
2. Міжнародний комерційний кредит	8
3. Міжнародні банківські кредитні операції	6
4. Організація кредитних операцій за міжнародними кредитними лініями	7
5. Організація спільного кредитування операції Державного експортно-імпортного банку та МБРР	6
6. Лізинг, факторинг і форфейтинг як форми міжнародних кредитів	7
Разом:	41 год.

Тема 1. Загальна характеристика міжнародного кредиту

Теоретичні питання

1. Міжнародний кредит і принципи його здійснення. Об'єкти і суб'єкти міжнародного кредиту.
2. Основні функції міжнародного кредиту.
3. Форми і види міжнародних кредитів.
4. Особливі види міжнародних кредитів. Кредити за компенсаційними угодами, спільне проектне кредитування, експортні кредити.
5. Механізм банківського міжнародного кредитування. Основні етапи.
6. Акцептні та вексельні кредити.
7. Сутність облікового кредиту та механізми його здійснення.
8. Класифікації міжнародних кредитів за їх характером призначення і використання.
9. Класифікація міжнародних кредитів за мірою забезпечення і характером розрахункових документів.

Теми рефератів

Роль банків в обслуговуванні зовнішньоекономічних угод.

Міжнародна валютна система. Паризька валютна система з 1816 р.
Генуезька валютна система з 1912 р. Бреттон-Вудська валютна система з 1944 р. Ямайська валютна система з 1976 р.

Термінологічний словник

Аваль – вексельне гарантування доручення, за яким особа, що його здійснила, бере на себе відповідальність перед власником векселя за виконання зобов'язань будь-яким із відповідальних за вексель осіб: акцептантом, векселедавцем, векселетримачем. Аваль збільшує надійність векселя і сприяє впровадженню та розвитку вексельного обігу.

Авансовий платіж імпортера – форма кредитування експорту імпортером і засіб забезпечення зобов'язань останнього. Як правило, імпортери надають експортерам авансовий платіж у розмірі 1/3 вартості замовлених машин, обладнання, суден тощо.

Авізо (італ. *Avviso* – повідомлення) – доручення на зарахування або списання коштів за рахунок банку. Розрізняють авізо кредитові (гроші зараховуються) і дебетові (гроші списуються).

Акцепт (лат. *acceptus*) – згода платника (імпортера) оплатити платіжну вимогу або вексель постачальника, задовольнити інші вимоги щодо оплати.

Акциз – вид непрямого податку на товари і послуги, включеного в ціну і сплачуваного за рахунок покупців (імпортерів). Акцизи були поширені уже в XIX столітті. Розвиток акцизного оподаткування привів до появи універсального акцизу у формі податку з обороту, податку з продажу (купівлі), податку на додану вартість. Розрізняють універсальні акцизи (за окремими видами і групами товарів) і універсальні (наприклад, податок на додану вартість).

Акцептний кредит – кредит, який надається банком у формі акцепту (згоди) оплати переказного векселя (тратти), що виставляється на банк експортерами імпортерами. Банк акцептує такі векселі і оплатить їх у випадку зриву платежу, гарантуючи тим самим їхню оплату у встановлений термін. Акцепт векселів банком відбувається за домовленістю між імпортерами та експортерами. Для страхування ризику непогашення векселя банк виділяє за рахунок своїх резервів певний ліміт. Такий вексель може бути легко проданий банком іншим особам – отримувачам грошей. На відміну від вексельного кредиту, в умовах якого акцептантом виступає імпортер, при акцептному кредиті акцептантом виступає банк. Вартість акцептного кредиту складається з двох частин.

1. Комісія за акцепт.
2. Дисконтна плата (ставка) – плата за гарантію в банку на оплату векселів.

Вексельний кредит – це кредит, що оформляється експортером шляхом виставлення переказного векселя (тратти) на імпортера, котрий акцептує і оплачує його через свій банк, після одержання товаросупровідних і платіжних документів (коносамент, товарно-транспортні накладні, страхові поліси, сертифікати якості тощо). Вексельна форма розрахунків між імпортером та експортером обумовлюється в договорі між ними. Відповідно до договору, ще на початку операції, імпортер надає певну кількість векселів експортеру. Експортер відвантажує продукцію, оформлює супровідні документи, надсилаючи їх і вексель імпортеру. Акцептований імпортером вексель надсилається експортеру, який надає його в обслуговуючий банк для оплати.

Книга обліку векселів – спеціальна книга, де реєструються прийняті до обліку векселі і яка щороку відкривається банком. В книзі відображають порядковий номер взятого на облік векселя, дата взяття на

облік, суму за векселем, найменування і координати векселедавця, дату погашення векселя. Обов'язковою є відмітка банку про погашення суми за векселем. Своєрідним додатком до книги обліку векселів є термінова відомість урахування векселів, що забезпечує щоденний облік врахованих векселів, строк погашення яких наступив. У відомості відображають номер векселя і строк платежу, найменування векселів, сума векселя пред'явника, відмітки операційного відділу про оплату векселя. При отриманні платежу у відомості роблять відповідні позначки, а вексель повертають боржникові. На звороті оплаченого векселя проставляється штамп „ОПЛАЧЕНО”, дата і підпис касира. Здійснюючи оплату вексельної суми платник за векселем указує, за чий рахунок проводиться оплата (на векселі). За відсутності такої вказівки платіж вважається здійсненим за рахунок векселедавця.

Кредит за відкритим рахунком – надається на основі угоди між експортерами й імпортерами, згідно з якою експортер записує на рахунок покупця борг у розмірі вартості проданих та відвантажених товарів, імпортер зобов'язується погасити кредит у визначений строк. Застосовується при регулярних поставках товарів.

Кредит за компенсаційними угодами – передбачає взаємні поставки товарів однакової вартості, коли країна-позичальник отримує у кредит на 8-15 років машини і обладнання для створення чи реконструкції підприємств, а погашення кредиту здійснюється поставкою продукції цих підприємств.

Кредити у формі спільного проектного фінансування – нова форма кредитування країн, що розвиваються, яка передбачає спільне фінансування кількома кредитними установами великих, переважно індустріальних проектів (телефонні мережі, лінії електропередач, шляхи сполучення, туристичні бази і ін.).

Кредити експортні. Становлять особливу групу кредитів. Їхньою специфічною рисою є „зв'язаний характер”, тобто наявність зв'язуючого застереження в кредитній угоді. Сутність цього застереження полягає в тому, що позичальник має використати кредитну позичку на зазначені цілі, які визначає кредитор. Наприклад, на придбання товарів що виробляються в країні-кредиторі.

Механізм міжнародного кредитування – передбачає складення і додержання ряду етапів при оформленні, використанні і поверненні позичок.

1. Розгляд заявки на отримання кредиту.
2. Аналіз ймовірного ринку за позичкою.

3. Структуризація позички. Підготовка до укладення кредитної угоди.
4. Укладення кредитної угоди.
5. Відкриття позичкового ринку і надання кредиту.
6. Погашення позички.

Обліковий кредит – кредит, що надається банком держателю векселя шляхом купівлі у нього векселя до настання строку платежу з певною знижкою відносно його номінальної вартості. Облік векселів проводиться банком за певну плату. Банки скуповують векселі у векселетримачів за ціною, що менша його номінальної вартості, а погашення векселя векселедавцем відбувається за номінальною ціною. Величина „скидки” відносно векселя залежить від того, за скільки днів (місяців) раніше буде погашено вексель. За достроково отриману суму векселетримач сплатить банку певну суму (дисконт), як і в умовах звичайного кредитування. Сума дисконту утримується банком наперед і вираховується, наряду із комісією, із номінальної суми векселя. Якщо, наприклад, векселетримач звертається в банк з проханням купити у нього вексель за 30 днів до дня платежу за векселем, банк купить і облікує його, але сплатить векселетримачу меншу суму, тобто суму за мінусом вартості кредиту (30 днів) і суми комісії за послугу. Пізніше, через 30 днів, обліковуючий банк утримає повну суму з векселедавця. Купівля векселя супроводжується індосаментом – передатковим надписом векселетримача. В результаті вексель, а разом з ним і право вимоги платежу переходить до банку. Плата, стягнута банком за авансування грошей залежить від величини кредитних ставок в банківській системі і називається дисконтною ставкою.

Овердрафт (зверх тратти) – вид кредитування підприємств-експортерів та імпортерів, при якому банк зобов'язується надавати кредити у разі нестачі коштів на поточному рахунку такого клієнта.

Банк і клієнт в умовах овердрафту укладають між собою угоди, в яких визначають:

- максимальну суму кредиту банком;
- розмір відсоткової ставки;
- розмір комісії.

Форма кредиту – зовнішнє виявлення суті кредиту. Міжнародний кредит (МК) виражається у двох основних формах: грошовій і товарній. За формою власності МК поділяються на офіційні (міжурядові), які в свою чергу надаються промислово-розвинутими країнами країнам, що розвиваються і приватні. До цієї категорії відносять змішані кредити, в яких приймають участь держави та підприємці, а також і кредити міжнародних кредитних організацій. Приватні кредити охоплюють

фірмові, банківські, синдиковані позички та кредити окремих фізичних осіб.

За термінами кредитування МК поділяються :

- короткострокові – до 1 року;
- середньострокові – від 1 до 8-10 років;
- довгострокові – понад 8-10 років.

За характером призначення і використання МК поділяються на продуктивні і непродуктивні. Продуктивні кредити направлені на розвиток сфери матеріального виробництва, непродуктивні – пов'язані з утриманням урядового апарату, армії, закупівлю зброї, розвиток соціальних сфер.

За валютою позички поділяють:

- кредити у валюті боржника;
- кредити у валюті позичальника;
- кредити у валюті третьої особи;
- кредити у валюті, що застосовується в міжнародних розрахунках (долари, ЄВРО і ін.).

За мірою забезпечення МК поділяються на забезпечені і незабезпечені. Забезпечені надаються під певне забезпечення – товарно-матеріальні цінності, цінні папери, нерухомість та коштовності. Незабезпечені – бланкові кредити, які надаються під зобов'язання боржника – погасити позичку у встановлений термін. Такий кредит надається позичальникам, які мають високий ступінь довіри перед кредиторами і оформляються з одним підписом позичальника – соло-векселем. Різновидом бланкових кредитів є контокорентні кредити та кредити овердрафт.

За характером розрахункових інструментів МК поділяються на вексельні, акцептні, авальні, облікові, акредитивні і ін.

Функції кредиту. Основною функцією міжнародного кредиту є акумулювання тимчасово вільних коштів суб'єктів міжнародних відносин і їх перерозподіл між учасниками з метою забезпечення виробничих і соціальних потреб. Міжнародний кредит прискорює реалізацію товарів, сприяє нагромадженню прибутків, посилює нагромадження капіталу в межах світового простору, сприяє фінансовому оздоровленню країн-учасниць світового простору за рахунок подолання дефіцитів державних бюджетів, впровадженню досягнень „ноу-хау”, забезпеченню учасників міжнародних угод сировинними ресурсами, резервуванню системи державного управління, подоланню негативного сальдо в галузі торгівлі

тощо. Соціальна функція міжнародного кредиту полягає у прискоренні економічного і соціального розвитку окремих країн і регіонів, більш повному забезпеченню матеріальних і соціальних потреб.

Тести

1. Суб'єктами міжнародних кредитних відносин є:
 - а) уряди окремих держав;
 - б) міжнародні кредитні організації;
 - в) НБУ;
 - г) нефінансові заклади;
 - д) підприємства і організації;
 - е) фізичні особи;
 - ж) всі відповіді правильні.
2. Із наведених визначень виділіть ті, що є функціями кредиту:
 - а) посилює нагромадження капіталу і забезпечує його ефективний перерозподіл і межах світового простору;
 - б) сприяє економічному розвитку слаборозвинутих країн;
 - в) забезпечує реалізацію капітальних проектів;
 - г) сприяє більш ефективному використанню матеріальних, грошових і трудових ресурсів;
 - д) забезпечує розвиток світових продуктивних сил;
 - е) всі відповіді правильні.
3. Міжнародний кредит виражається у таких формах:
 - а) грошовій і товарній;
 - б) банківській і підприємницькій;
 - в) основні оборотні засоби;
 - г) державний і приватний.
4. Короткостроковий міжнародний кредит це:
 - а) кредити терміном до 1 року;
 - б) кредити терміном від 1 до 3-х років;
 - в) кредити терміном до 6 місяців.
5. Довгостроковий міжнародний кредит – це кредит терміном:
 - а) від 1 до 3-х років;
 - б) від 1 до 8-10 років;
 - в) від 5 до 8 років;
 - г) понад 8-10 років.

6. Бланкові кредити:

- а) кредити під промислові товари;
- б) кредити під нерухомість та коштовності;
- в) кредити під частину золотого запасу;
- г) кредити під зобов'язання боржника, яке оформлюється соло-векселем позичальника;
- д) кредит під цінні папери.

7. Кредит за трансакційною угодою – це вид кредиту що передбачає:

- а) спеціальне проектне кредитування;
- б) кредит, що передбачає наявність зобов'язувальної умови;
- в) отримання позичальником машин та обладнання з погашенням кредиту продукцією, що виготовлена за участю таких машин та обладнання.

8. Ціна міжнародного кредиту – це:

- а) відсоткова ставка;
- б) відсоткова ставка і додаткові витрати;
- в) відсоткова ставка та комісійні на користь банку, премії і надбавки, витрати на пошту та засоби зв'язку;
- г) відсоткова ставка з урахуванням ставок в системі ЛБОР і Прайм-рейт.

9. Прихований відсоток в системі міжнародного кредиту – це:

- а) зниження процентної ставки за рахунок завищення ціни товарів, що експортуються;
- б) завищення відсоткової ставки в результаті її абсолютного зростання;
- в) зниження вартості товарів, що реалізуються і завищення величини процентної ставки.

10. Міжнародний вексельний кредит – це:

- а) кредит векселетримача банку;
- б) кредит банку векселетримачу;
- в) кредит банку векселедавцю;
- г) кредит векселедавця векселетримачу;
- д) кредит, який надає імпортер експортеру після отримання від експортера документів на відвантажену продукцію і акцепту свого векселя, який раніше був переданий експортеру.

11. Міжнародний обліковий кредит – це:

- а) плата банківській установі за облік векселів;
- б) кредит експортера імпортеру;
- в) кредит імпортера експортеру;

г) кредит, що надається банком векселедавцю в умовах дострокового погашення заборгованості за векселем.

12. Знайдіть правильну відповідь на питання, що являє собою дисконтна плата:

- а) плата за дострокове дисконтування (погашення) векселя банку експортером;
- б) процентна плата імпортера експортеру за товари надані в кредит;
- в) премія експортера імпортеру за своєчасність розрахунків;
- г) плата банку за своєчасність розрахунків.

Задачі

Задача 1

Відповідно до умов кредитного договору використання кредиту на суму 80 млн. грн. здійснюється 4 рівними частинами сумою в 20 тис. грн. через кожні 3 місяці, починаючи з 1 січня 2007 року. Погашення кредиту – дванадцятьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2007 р. Визначити повний та середній строки кредиту.

Задача 2

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 160 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 40 млн. грн. через кожні 3 місяці починаючи з 1 січня 2005 р. Погашення кредиту – чотирма рівними річними внесками, починаючи з 1 липня 2006 р. Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 3

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 90 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 10 млн. грн. через кожні 3 місяці починаючи з 1 січня 2005 р. Погашення кредиту – дев'ятьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2006 р. Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 4

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 100 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 25 млн. грн. через

кожні 3 місяці починаючи з 1 січня 2005 р. Погашення кредиту – п'ятьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2006 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 5

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 200 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 50 млн. грн. через кожні 6 місяців, починаючи з 1 січня 2002 р. Погашення кредиту – п'ятьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2003 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 6

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 120 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 30 млн. грн. через кожні 3 місяці, починаючи з 1 січня 2006 р. Погашення кредиту – вісьмома рівними кварталними внесками, починаючи з 1 липня 2007 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 7

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 140 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 20 млн. грн. через кожні 3 місяці, починаючи з 1 січня 2006 р. Погашення кредиту – вісьмома рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2007 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 8

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 250 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 50 млн. грн. через кожні 3 місяці, починаючи з 1 січня 2005 р. Погашення кредиту – десятьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2007 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 9

Відповідно до умов кредитної угоди використання кредиту на загальну суму 550 млн. грн. здійснюється рівними сумами по 50 млн. грн. через кожні 6 місяців, починаючи з 1 січня 2004 р. Погашення кредиту – чотирма рівними річними внесками, починаючи з 1 липня 2006 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 10

Використання кредиту – рівномірно впродовж 2005-2006 років, погашення десятьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 березня 2007 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 11

Використання кредиту – рівномірно впродовж 2005-2006 років, погашення дванадцятьма рівними кварталними внесками, починаючи з 1 липня 2008 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 12

Використання кредиту – рівномірно впродовж 2005-2006 років, погашення шістьма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 липня 2007 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 13

Використання кредиту – рівномірно впродовж 2005-2006 років, погашення вісьмома рівними піврічними внесками, починаючи з 1 вересня 2007 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 14

Використання кредиту – рівномірно впродовж 2005-2008 років, погашення сімома рівними річними внесками, починаючи з 1 жовтня 2008 р.

Визначити повний і середній строки кредиту.

Задача 15

Сума кредиту – 100 млн. грн. Використання – 31.12.2005 – 30 млн. грн., 31.12.2006 – 70 млн. грн. Погашення чотирма рівними річними внесками, починаючи з 31.12.2006 р.

Визначити середній строк кредиту.

Задача 16

Сума кредиту – 250 млн. грн. Використання – 31.12.2004 – 150 млн. грн., 31.12.2005 – 100 млн. грн. Погашення п'ятьма рівними річними внесками, починаючи з 31.12.2007 р.

Визначити середній строк кредиту.

Задача 17

Сума кредиту – 220 млн. грн. Використання – 31.12.2003 – 120 млн. грн., 31.12.2004 – 180 млн. грн. Погашення чотирма рівними річними внесками, починаючи з 31.12.2005 р.

Визначити середній строк кредиту.

Задача 18

Сума кредиту – 400 млн. грн. Використання – 31.12.2002 – 120 млн. грн., 31.12.2002 – 280 млн. грн. Погашення чотирма рівними річними внесками, починаючи з 31.12.2003 р.

Визначити середній строк кредиту.

Задача 19

Сума кредиту – 180 млн. грн. Використання – 31.12.2002 – 80 млн. грн., 31.12.2003 – 60 млн. грн., 31.12.2004 р. – 60 млн. грн. Погашення трома рівними річними внесками, починаючи з 31.12.2006 р.

Визначити середній строк кредиту.

Задача 20

Кредит на суму 114 млн. грн. використовується на протязі 2003 – 2005 рр., погашається 6-ма рівними піврічними внесками з простою процентною ставкою – 7 % річних, починаючи з 1 січня 2007 року. Визначити повний строк і вартість кредиту. Нарахування відсотків здійснити за період використання позики.

Задача 21

Кредит в сумі 145 млн. грн. використовується протягом 2001-2003 рр., погашається чотирма рівними піврічними внесками, починаючи з 1 січня 2005 р. Відсоткова ставка – 7% річних. Визначити середній строк і вартість кредиту, виходячи із строку використання позички.

Задача 22

Кредит в сумі 200 млн. грн. використовується протягом 2000 – 2002 рр., погашається вісьмома рівними квартальними внесками, починаючи з 1 липня 2004 року. Відсоткова ставка – 6% річних. Визначити середній строк і повну вартість кредиту при умові, що відсотки сплачуються за середнім строком кредиту.

Задача 23

Кредит в сумі 120 млн. грн. використовується протягом 2006 р. погашається дванадцятьма рівними помісячними внесками, починаючи з 1 січня 2007 р. Визначити повний строк і вартість кредиту при умові сплати відсотків за період використання позички.

Задача 24

Кредит на суму 80 млн. грн. використовується в повному обсязі протягом 2003-2005 рр. Повернення – вісьмома однаковими піврічними внесками, починаючи з 1 січня 2007 р. Визначити середній строк і повну вартість кредиту при умові сплати відсотків за середнім строком кредиту.

Задача 25

Кредит в сумі 60 млн. грн. використовується в повному обсязі протягом 2004-2005 рр. Повернення – чотирма однаковими піврічними внесками, починаючи з 1 січня 2007 р. Відсоткова ставка – 10% річних. Визначити повний строк і ціну кредиту при нарахуванні відсотків за строком використання кредиту.

Задача 26

Кредит в сумі 80 млн. грн. використовується в повному обсязі протягом 2005 р. Повернення – вісьмомама рівними квартальними внесками, починаючи з 1 січня 2007 р. Відсоткова ставка – 5% річних. Визначити середній строк і вартість кредиту при умові нарахування відсотків за середнім строком кредиту.

Задача 27

Кредит в сумі 50 млн. грн. використовується в повному обсязі протягом 2001-2003 рр. Повернення – дванадцятьма рівними місячними внесками,

починаючи з 1 січня 2005 р. Відсоткова ставка – 4% річних. Визначити повний строк і вартість кредиту при умові нарахування відсотків за строком використання кредиту.

Задача 28

Кредит в сумі 140 млн. грн. використовується в повному обсязі протягом 2002-2003 рр. Повернення – чотирима рівними квартальними внесками, починаючи з 1 січня 2004 р. Відсоткова ставка – 7% річних. Визначити повний і середній строки кредиту.

Пояснення до задач

При розв'язуванні задач 1-28 слід виходити з того, що повний строк кредиту обчислюється за формулою:

$$T_n = P_s + L_n + P_n \quad (1)$$

де T_n – повний строк кредиту;

P_s – період використання;

L_n – пільговий кредит;

P_n – період погашення.

Середній строк кредиту при рівномірному використанні і погашенні визначається за формулою:

$$T_{сер} = \frac{1}{2} \cdot P_s + L_n + \frac{1}{2} \cdot P_n \quad (2)$$

де $T_{сер}$ – середній строк кредиту

Відповідно до умов задачі 1 пільговий період користування позичкою буде дорівнювати 6 міс. (з 1 січня 2000 р. по 1 липня 2000 р.).

Повний строк кредиту 90 місяців (період використання (12 міс.) + пільговий період (6 міс.) + період погашення (72 міс.)).

Середній строк кредиту визначається на основі формули 2 і дорівнює 45 міс. (6 міс. (P_s) + 3 міс. (P_n) + 36 (P_n)).

При нерівномірному використанні кредиту розраховується за формулою:

$$T_{сер} = \frac{H_{з1} + H_{з2} + \dots + H_{zn}}{\sum_{кр}} \quad (3)$$

де $H_{з1}$ – непогашена заборгованість (на визначену дату);

$\sum_{кр}$ – сума (ліміт) кредиту.

Також слід пам'ятати, що повний строк кредиту враховує використання, пільговий період і період погашення.

Вартість кредиту визначають за формулою:

$$S = \frac{PV \cdot r \cdot n}{360 \cdot 100\%} \quad (4)$$

або ж

$$S = \frac{PV \cdot r \cdot N}{100} \quad (5)$$

де S – плата за користування кредитом;

PV – сума, що надана (отримана) в борг;

r – величина банківського відсотка (процента) за кредитом;

n – кількість днів користування позичкою (повний період), за умов надання позички в днях;

N – кількість років користування + пільговий період + період погашення.

Формулу 4 використовують у випадках, коли за умовами кредитування розрахунки здійснюються в днях, формула 5 – коли за умовами кредитування розрахунки здійснюються в роках.

Приклад розроблення графіка повернення позички і нарахування відсотків в умовах регресивного способу наведено в таблиці 1.1 в якій умовами кредитної угоди передбачено суму позички в 114 млн.грн при сплаті 7% річних і шестимісячному погашенні боргу рівними частинами на протязі 2007 – 2009 р.р.

Таблиця 1.1

Етапи повернення основного боргу	Залишок неповерненої суми (млн. грн.)	Сума повернення (млн. грн.)	Величина плати за користування позичкою (млн. грн.)
1	2	3	4
I (січень – червень 2007 р.)	114	19,0	$4,0 \left(\frac{114 \cdot 0,5 \cdot 7}{100} \right)$
II (липень – грудень 2007 р.)	95	19,0	$3,3 \left(\frac{95 \cdot 0,5 \cdot 7}{100} \right)$
III (січень – червень 2008 р.)	76	19,0	$2,7 \left(\frac{76 \cdot 0,5 \cdot 7}{100} \right)$

Продовження таблиці 1.1

V (січень – червень 2009 р.)	38	19,0	$1,3 \left(\frac{38 \cdot 0,5 \cdot 7}{100} \right)$
VI (липень – грудень 2009 р.)	19	19,0	$0,7 \left(\frac{19 \cdot 0,5 \cdot 7}{100} \right)$
Разом	-	114,0	10,0

Приклад визначення вартості кредиту і повернення основного боргу в умовах прогресивного способу нарахування відсотків наведено в таблиці 1.2., де передбачено, що позичка в сумі 60 млн.грн погашається один раз в півріччя, починаючи з 1 січня 2007 р. рівними частинами при величині річної відсоткової ставки – 10%.

Таблиця 1.2

Етапи повернення основного боргу	Залишок неповерненої суми (млн.. грн.)	Сума повернення боргу за позичкою (млн. грн.)	Величина плати за користування позичкою (млн.. грн., за формулою)
I січень-червень 2007 р.	60	15	$0,75 \left(\frac{15 \cdot 10 \cdot 180}{360 \cdot 100} \right)$
II липень-грудень 2007 р.	45	15	$1,5 \left(\frac{15 \cdot 10 \cdot 360}{360 \cdot 100} \right)$
III січень-червень 2008 р.	30	15	$2,25 \left(\frac{15 \cdot 10 \cdot 540}{360 \cdot 100} \right)$
IV липень-грудень 2008 р.	15	15	$3,0 \left(\frac{15 \cdot 10 \cdot 720}{360 \cdot 100} \right)$
Разом	-	60,0	7,5 млн. грн.

Питання для самоконтролю

1. В чому полягає суть міжнародного кредиту як економічної категорії?
2. Назвіть об'єкти і суб'єкти міжнародного кредитування.
3. Назвіть основні функції міжнародного кредиту, виділіть головні.
4. Як поділяються міжнародні кредити за формою власності, за характером призначення, за термінами користування, мірою забезпеченості?
5. Що таке кредит за компенсаційними угодами?
6. В чому суть спільного проектного кредитування в системі міжнародного кредитування?
7. Назвіть основні етапи міжнародного кредитування.

Контрольна робота (тема 1)

Виконання завдання має складатися з ґрунтовної відповіді на поставлені питання, розв'язання задач та наведення відповіді за тестами:

Таблиця 1.3

Перша літера прізвища студента									
	А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З
	І	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
	Т	У	Ф	Х	Ц	Ш	Щ	Ю	Я
Номери теоретичних питань	1	2	3	4	5	6	7	8	1
Номери задач	1	2	3	4	5	6	7	8	1
	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25	26	27
	28	29	30	31	32	33	1	2	3
Номери тестів	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	1	2	3

Тема 2. Міжнародний комерційний кредит

Теоретичні питання

1. Міжнародні фінансові та фірмові кредити. Основні форми міжнародних фірмових кредитів.
2. Обліковий кредит. Особливості врахування міжнародних векселів банківськими установами.
- ✓ 3. Визначення вартості міжнародних фірмових кредитів. Нарахування відсотків.
4. Визначення вартості основних і додаткових витрат в системі міжнародного кредитування.
5. Нарахування суми плати за кредит в умовах застосування складних відсотків.
6. Прогресивний, регресивний і пропорційний способи нарахування відсотків.

Теми рефератів

Україна на міжнародних ринках позикового капіталу: динаміка зовнішнього боргу України.

Співпраця України із зарубіжними донорами на двосторонній та багатосторонній основі.

Термінологічний словник

Акредитив – доручення банку про виплату певної суми коштів юридичній або фізичній особі при виконанні зазначених умов.

Згідно з Положенням Національного Банку України «Про безготівкові розрахунки у господарському обороті України» акредитиви можуть бути покриті і непокриті (гарантовані). При покритому акредитиві на відкритий банком акредитив депонуються кошти платника, а при непокритому (гарантованому) – на акредитив депонуються кошти, надані банком платнику у кредит.

Основними видами акредитивів є: товарний (документарний) і грошовий. Акредитив товарний широко застосовується у зовнішньоторгових розрахунках. Ініціатором відкриття акредитиву є імпортер. Покупець дає доручення банку, який його обслуговує, відкрити товарний акредитив де вказує: найменування та адресу постачальника, суму акредитива, термін дії, категорію товарів, які підлягають оплаті; документи, які повинні бути надані постачальником для отримання платежу (страхові поліси, сертифікати про якість товарів і т.д.) та інші

умови. Банк, який прийняв доручення покупця, надсилає розпорядження своєму банку – кореспонденту за місцем знаходження постачальника про прийняття до оплати від останнього документа на відвантажені товари із виконанням умов товарного акредитива. Грошовий акредитив – це іменний грошовий документ, який містить розпорядження банку про виплату власнику акредитиву вказаної в ньому суми повністю або частинами. При міжнародних розрахунках грошові акредитиви оплачуються або у вказаній валюті, або у валюті країни, де вони подані, за курсом на день платежу.

Банківська асоціація – об'єднання банків, яке створюється з метою захисту їх професійних документів.

Банківський акцепт – згода банку на оплату платіжних документів, форма гарантії їх оплати, оформляється шляхом надпису на тому чи іншому документі.

Банк-емітент – банк, що випускає в обіг платіжно-розрахункові документи, цінні папери та грошові знаки.

Біржа – установа, в якій здійснюються купівля-продаж цінних паперів (фондова), валюти (валютна), масових товарів (товарна), які продаються за визнаними зразками або стандартами.

Дисконт – 1) у банківській практиці: облік векселів або обліковий відсоток, який банк знімає при обліку векселів;

2) у практиці валютного та товарного ринку – зниження курсу валюти за готівковими операціями або з ціни товару при термінових валютних угодах;

3) у практиці фондової біржі: різниця між номіналом цінного паперу та його біржовим курсом у випадку, коли останній нижче номіналу.

Дисконтна політика – політика підвищення або зниження облікових ставок емісійними банками з метою впливу на попит і пропозицію позичкових капіталів, стан платіжного балансу і валютні курси.

Вексель – цінний папір, який засвідчує безумовне зобов'язання векселедавця сплатити після настання терміну визначену суму грошей векселетримачу. Вексель наділяє векселетримача безумовним правом вимагати у боржника (векселедавця) сплатити у певний термін визначену суму грошей.

Вирізняють простий і переказний вексель. Простий вексель виписує боржник, переказний застосовується при кредитуванні зовнішньої торгівлі кредитором.

Вексель акцептований – вексель, який має акцепт (погодження) платника (трасата) на його оплату. Акцепт оформляється написом на векселі (“акцептований”, “прийнятий”, “зобов'язуюсь сплатити” та ін.) трасата.

Вексель бронзовий – вексель, який не має реального забезпечення, виписаний на уявну особу.

Вексель доміцільований – вексель, який містить застереження векселедавця про те, що він підлягає оплаті третьою особою (доміциліантом) за місцем проживання платника або в іншому місці.

Вексель забезпечуючий – вексель, виданий позичальником як зобов'язання позички, в умовах, коли заборгованість існує вже тривалий час, а позичальник – ненадійний.

Вексель переказний – письмовий наказ векселедавця (трасанта), адресований платнику (трасату) сплатити у зазначений термін позичену суму грошей з відсотками третій особі – векселетримачеві. Трасат є боржником за векселем тільки після того, як акцептує вексель, тобто погодиться на його оплату, поставивши на ньому свій підпис. Акцептант переказного векселя, так само як векселедавець простого векселя, є головним вексельним боржником і несе відповідальність за оплату векселя у встановлений термін.

Емітент – держава, підприємство, установа, організація, які випускають в обіг грошові знаки, цінні папери, платіжно-розрахункові документи.

Емісія – випуск в обіг грошей і цінних паперів.

Єврокредити – міжнародні позики, які великі комерційні банки країн надають за рахунок ресурсів євровалютного ринку.

Індосант – особа, яка передає вексель зі своїм написом.

Індосат – особа, яка отримує вексель за передатним написом.

Індосамент – передатний напис на зворотному боці векселя (чека, коносамент), який засвідчує передання прав за цими документами від однієї особи до іншої.

Інкасо – банківська розрахункова операція, за допомогою якої банк за дорученням свого клієнта отримує на основі платіжних вимог грошові кошти від платника за відвантажені на адресу останнього товарно-матеріальні цінності та надані послуги і зараховує ці кошти на рахунок клієнта банку.

Міжнародний фірмовий (комерційний) кредит – позика, що надається безпосередньо комерційними структурами без участі або ж за участю банків.

Основною формою міжнародного комерційного кредиту є фірмовий кредит як позика, що надається експортеру імпортеру у формі відстрочки платежу; або ж імпортером експортеру у формі авансування поставок чи виконання послуг. Умови фірмового кредитування визначаються в контрактних угодах, де відображаються: вид позички і її величина. Строк надання і повернення, ціна кредиту, валюта отримання і валюта повернення позички, умови нарахування відсотків, порядок сплати відсотків і погашення боргу, умови і графіки поставок тощо.

Прихований відсоток – частина ціни кредиту, що відображається у складі ціни експортних товарів. «Прихований відсоток» використовують з

метою підвищення привабливості покупців до умов кредитної угоди. Факт встановлення «прихованого відсотка» виявити важко, оскільки його застосовують експортери при реалізації нових товарів і послуг.

Ціна кредиту – грошовий вираз вартості надання і повернення позичок. Основною складовою ціни кредиту є банківський процент (відсоток). Ціна кредиту не обмежується сплатою відсотків. Повна ціна кредиту складається з основних і додаткових витрат. До основних витрат кредитора в системі міжнародного кредитування відносять виплати за користування позичками у формі базових процентних ставок – за методиками – Лібор, Прайм - рейт і ін.

До додаткових витрат відносять:

- а) комісійні на користь банку при оформленні позичок імпортером;
- б) премії за своєчасне оформлення документів банком;
- в) витрати на поштові засоби і засоби електронного зв'язку, інкасо;
- г) витрати за здійснення факторингу і форфейтингу і ін;
- д) витрати, пов'язані зі страхуванням позичок із зміною валютних курсів.

Для розрахунку вартості кредитів за базовими процентними ставками використовують традиційні методики, що сформувались на внутрішньому ринку кредитів. Зокрема, використовується формула

$$S = \frac{P \cdot N \cdot r}{360 \cdot 100}, \quad (2.1)$$

де S – сума нарахованих процентів (відсотків);

P – сума боргу за позичкою;

N – кількість днів (періодів) користування позичкою;

r – базова процентна ставка.

Наведена формула використовується за позичками при одноразовому нарахуванні відсотків.

В умовах надання і повернення позичок в декілька етапів розробляють графіки повернення позичок і використовують три способи нарахування відсотків.

1. Лінійний (прогресивний);
2. Штафельний (регресивний);
3. Змішаний (пропорційний).

Для визначення суті кожного із наведених способів скористаємося конкретним прикладом.

Приклад

Фірмою К надано кредит фірмі Z на суму 180 тис. дол. США строком на 45 днів з річною ставкою 6%. Додаткові витрати позичальника становлять

350 дол. США. Здійснити нарахування суми відсотків і визначити повну ціну кредиту при умовах.

Одноразового повернення позички.

При умові повернення рівними частинами через кожні 15 днів, використавши лінійний, штафельний і змішаний способи.

Розв'язування

Нарахування суми відсотків при одноразовому поверненні позички

$$S = \frac{180000 \cdot 6 \cdot 45}{360 \cdot 100} = 1350 \text{ дол.}$$

Розроблення графіка повернення позички при погашенні позички частинами:

Таблиця 2.1

Етап погашення позички	Сума погашення	Сума використаної позички	Примітки
I етап (15 днів)	60 000	180 000	
II етап (15 днів)	60 000	120 000	
III етап (15 днів)	60 000	60 000	

При визначенні суми сплати за користування позичкою в умовах лінійного (прогресивного) способу загальна сума боргу за позичкою поділяється в залежності від кількості етапів, на рівні частини, а кількість днів, за які нараховуються відсотки, зростає на величину днів кожного етапу. В нашому прикладі:

$$1 \text{ етап } S_1 = \frac{60000 \cdot 6 \cdot 15}{360 \cdot 100} = 150 \text{ дол.}$$

$$2 \text{ етап } S_2 = \frac{60000 \cdot 6 \cdot 30}{360 \cdot 100} = 300 \text{ дол.}$$

$$3 \text{ етап } S_3 = \frac{60000 \cdot 6 \cdot 45}{360 \cdot 100} = 450 \text{ дол.}$$

Всього буде сплачено кредитору – 900 дол. (150 + 300 + 450).

Нарахування величини відсотків штафельним (лінійним) способом передбачає, що кількість днів, за які нараховуються відсотки залишається однаковою, тобто дорівнює кількості днів окремого етапу, а сума

нарахування враховує суми, що були в розпорядженні позичальника в кожному із етапів.

$$1 \text{ етап } S_1 = \frac{180000 \cdot 6 \cdot 15}{360 \cdot 100} = 450 \text{ дол.}$$

$$2 \text{ етап } S_2 = \frac{120000 \cdot 6 \cdot 15}{360 \cdot 100} = 300 \text{ дол.}$$

$$3 \text{ етап } S_3 = \frac{60000 \cdot 6 \cdot 15}{360 \cdot 100} = 150 \text{ дол.}$$

Разом за 1 – 3 етапом кредиторі буде сплачено 900 дол. (450 + 300 + 150).

Пропорційний змішаний спосіб нарахування полягає в тому, що загальну суму нарахованих відсотків прогресивним або регресивним способом поділяють на кількість етапів повернення позички. В наведеному прикладі сума, яку буде сплачувати позичальник за кожним із етапів, дорівнюватиме 300 дол. (900:3).

Відсотки за фірмовими кредитами починають нараховувати, як правило, з моменту закінчення поставки, а їх сплата здійснюється послідовними внесками одночасно з оплатою кожної частини платежу за контрактом. Поширеною є також практика виставлення до оплати векселів на частину основного боргу та суми відсотків, рідше – застосування інкасо. Процент додаткових витрат, які можуть бути понесені як з боку кредитора, так і з боку позичальника визначають за формулою:

$$ДВ = \frac{ДВс \cdot 360 \cdot 100\%}{Р \cdot Т}, \quad (2.2)$$

де ДВ – додаткові витрати (в %);

ДВс – додаткові витрати в грошовому виразі;

Р – сума боргу за позичку;

Т – строк користування позичкою (основний борг).

Як правило, величина додаткових витрат визначається в процентному відношенні на основі здійснених додаткових витрат в грошовому виразі, виходячи із того, що стабільних додаткових витрат в процентному відношенні в практиці міжнародного кредитування не існує, і остання визначається в кожному конкретному випадку.

В наведеному прикладі процент додаткових витрат становить

$$ДВ = \frac{350 \cdot 360 \cdot 100\%}{180000 \cdot 45} = \frac{12600000}{8100000} = 1,56\%.$$

Повна ціна фірмового кредиту дорівнюватиме сумі базових і додаткових витрат на кредитування, тобто 7,56% (6% + 1,56%).

За формулою 2.1, що наведена в темі 2 описана методика нарахування процентної плати в умовах простого проценту. В умовах складних відсотків замість формули 1 застосовують формулу 3.

Сума нарахованих складних відсотків визначається за формулою:

$$S_{\text{заг}} = P (1 + r/100)^n, \quad (2.3)$$

де S – сума нарахованих відсотків за користування позичкою;

P – сума отриманої позички;

r – базова величина банківського проценту (річна ставка);

n – кількість років користування позичкою.

У випадку, коли нарахування величини відсотків протягом року здійснюється за декілька періодів, застосовується формула 4.

$$S = P (1 + r/100)^{n \times m}, \quad (2.4)$$

де m – кількість періодів, на які поділяється основний період (календарний рік).

Наприклад, якщо нарахування суми складних відсотків здійснюється за два повних роки поквартально, то m буде дорівнювати 4, якщо відсотки будуть нараховуватися помісячно то m дорівнюватиме 12.

Тести

1. Назвіть особливість, яка не характерна для міжнародних фінансових кредитів:

- а) надаються за допомогою своїх держав;
- б) характеризуються принципами строковості, забезпеченості, повернення і платності;
- в) мають чітке цільове призначення і пов'язані безпосередньо з діяльністю держави;
- г) надаються в грошовій формі.

2. Виділіть найбільш правильну відповідь на запитання, що таке євроноти :

- а) це цінні папери, що випускаються корпораціями і купуються банками з плаваючою процентною ставкою терміном на 3-6 років;
- б) це цінні папери, що випускаються банками і купуються корпораціями з плаваючою процентною ставкою терміном на 3-6 років;
- в) це свідчення надання кредиту банкам;

г) це цінні папери, що випускаються корпораціями і банками і реалізуються на фондовій біржі?

3. Виділіть найбільш характерну особливість єврооблігацій:

а) це цінні папери, що випускаються корпораціями і купуються банками;

б) це цінні папери, що випускаються банками і купуються корпораціями;

в) це цінні папери, що випускаються корпораціями і банками і реалізуються на біржовому ринку;

г) приносять змінний дохід у вигляді комісії протягом всього терміну користування.

4. В умовах якого способу нарахування відсотків сума етапу залишається сталою, а кількість днів, починаючи від першого етапу, зростає:

а) лінійний (прогресивний) спосіб;

б) штафельний (регресивний) спосіб;

в) пропорційний (змішаний) спосіб?

5. В умовах якого способу нарахування відсотків сума етапу зменшується, а кількість днів, починаючи від першого етапу, залишається сталою:

а) лінійний (прогресивний) спосіб;

б) штафельний (регресивний) спосіб;

в) пропорційний (змішаний) спосіб?

6. Який вид кредиту може бути реалізований у товарній формі:

а) банківський;

б) споживчий;

в) державний;

г) фірмовий?

7. Що є джерелом сплати відсотків за користування кредитом:

а) позичковий капітал;

б) дохід від кредитора;

в) дохід від основної операційної діяльності;

г) прибуток позичальника?

8. Який із принципів кредитування дає можливість банку не допускати збитків від неповернення боргу:

а) цільовий характер кредиту;

б) строковість;

- в) зворотність;
- г) забезпеченість;
- д) платність?

9. Із нижченаведеного виділіть функції кредиту:

- а) інформаційна;
- б) ревізійна;
- в) перерозподільна;
- г) капіталотворча.

10. Які із наведених організаційно-правових форм іноземних підприємств не можуть надавати кредити в Україні:

- а) акціонерна компанія;
- б) філія іноземної фірми;
- в) приватне підприємство;
- г) постійне представництво іноземної фірми?

11. Які із наведених видів кредиту не відносять до міжнародного фірмового кредиту:

- а) вексельний;
- б) авансовий платіж імпортера;
- в) обліковий;
- г) фінансовий;
- д) факторинг і форфейтинг;
- е) лізинг?

12. Яке із наведених визначень характеризує суть «прихованого відсотка» в системі фірмових кредитів:

- а) авансовий платіж імпортера;
- б) частина плати за позичку, яка віднесена експортером до складу ціни товару, що реалізується;
- в) частина додаткових витрат експортера, яка є складовою банківського відсотка;
- г) частина податку на додану вартість що прихована експортером?

13. Що найбільшою мірою характеризує суть поняття «дисконтна ставка»:

- а) вартість кредиту, що надана експортером;
- б) вартість кредиту, що надана банком;
- в) сума плати, що отримує банк за облік векселів, яку сплачує векселедавець;
- г) плата за облік векселя, що надходить на рахунок векселедавця?

14. Виділіть найбільш характерну рису міжнародного акцептного кредиту:

- а) надаються банками шляхом акцептування векселів, що виставляються на банк експортерами та імпортерами, гарантуючи їх у плату за рахунок спеціально виділеного банківського ліміту;
- б) надаються імпортерам за рахунок власних коштів шляхом акцепту векселя;
- в) надаються експортером за рахунок власних коштів шляхом акцепту векселя;
- г) надаються міжнародними кредитними установами.

15. Виділіть найбільш правильне означення овердрафту:

- а) це вид кредитування експортерів, в умовах якого банк надає позичку при нестачі на його рахунку коштів;
- б) це вид кредитування імпортера, при нестачі на його рахунку коштів;
- в) це вид кредитування імпортера чи експортера, при якому банк зобов'язується надавати кредити у випадку нестачі коштів на їх поточних рахунках;
- г) жодне із наведених означень не відповідає дійсності.

16. Ким здійснюється ведення обліку міжнародних векселів:

- а) векселедавцем;
- б) векселеотримачем;
- в) векселеодержувачем;
- г) банківською установою;
- д) НБУ?

17. Виділіть найбільш характерну особливість нарахування відсотків за міжнародними кредитами при прогресивному (лінійному) способі:

- а) нарахування відсотків проводиться на суму боргу, що ділиться на рівні частини при пропорційному зростанні кількості днів за кожним із етапів до повного закінчення кредитного періоду;
- б) нарахування відсотків здійснюється на суми, що пропорційно зменшуються при однаковій кількості днів стосовно кожного періоду;
- в) нарахування відсотків здійснюється на всю суму боргу за кожним із етапів, що пропорційно зменшуються;
- г) відсотки нараховують на рівні частини боргу при кількості днів за кожним із етапів, що пропорційно зменшуються.

18. Виділіть найбільш характерну особливість нарахування відсотків за комерційними міжнародними кредитами при регресивному (штафельному) способі:

а) відсотки нараховуються на однакові суми при однаковій кількості днів за кожним із етапів нарахування відсотків;

б) відсотки нараховуються із залишкової суми заборгованості, з якої перша є найбільшою, а наступні суми зменшуються пропорційно кожному етапу, при однаковій кількості днів, що припадає на кожний із етапів повернення позички;

в) нарахування відсотків проводять на рівні частини боргу за кількістю днів, що пропорційно зменшуються;

г) нарахування відсотків здійснюють на суми, що пропорційно зростають при однаковій кількості днів в кожному періоді.

19. Виділіть найбільш характерну особливість нарахування відсотків за комерційними міжнародними кредитами при пропорційному способі:

а) відсотки нараховують як середню величину від сум, нарахованих прогресивним методом;

б) відсотки нараховують як середню величину від сум, нарахованих регресивним методом;

в) відсотки нараховують як середню величину від сум, нарахованих прогресивним або регресивним методом;

г) жоден із способів не визначає характерну особливість нарахування відсотків при пропорційному способі.

20. Виділіть найбільш характерну особливість формування структури ціни кредиту за системою Лібор і Прайм-рейт:

а) ціна кредиту формується під впливом попиту і пропозиції на грошові ресурси;

б) ціна кредиту є відображенням базових ставок провідних банків Лондона, Нью-Йорка та інших провідних банків Англії і США за депозитами і змінюються шляхом коригування через кожні 3,6 і 9 місяців з подальшим коригуванням у розмірі на менш як 0,1 пункту;

в) ціна кредиту на базі провідних банків Англії і США. За своєю структурою вона включає базову величину як середньозважену за провідними банками Англії і США за депозитами, плюс постійну надбавку (спред) за обслуговування, ризик, страхування тощо;

г) у структурі ціни – базова ставка пропорції, яка включає надбавку (спред).

21. Як із наведених законодавчих актів найбільшою мірою відображає особливості організації міжнародного кредитування ?

- а) Закон України «Про підприємництво»;
- б) Закон України «Про банки і банківську діяльність» зі змінами, внесеними згідно із законом №2740- 3 від 20.09.2001р.
- в) Закон України «Про вступ України до МВФ, МБРР, МФК, МАР і БАГ» від 3 червня 1992р. ;
- г) Закон України «Про власність».

Задачі

Використавши формули нарахування простих і складних відсотків та додаткових витрат здійсніть розв'язання нижченаведених задач.

Задача 1

Визначити майбутню вартість грошей, що отримує фізична особа, вклавши кошти в банк у сумі 5 тис. грн. у формі депозиту строком на 10 років при нарахуванні простих відсотків у розмірі 5% річних.

Задача 2

Визначити суму, яку первісно необхідно внести в банк терміном на 3 роки, щоб після закінчення цього періоду при величині 5% річних за простою відсотковою ставкою сума внеску досягла 3600 грн.

Задача 3

Визначити суму, яку первісно необхідно внести в банк строком на 3 роки, щоб після закінчення цього періоду отримати суму 5 тис. грн. при відсотковій ставці 16% і за нарахування складних відсотків.

Задача 4

Підприємство купує споруду вартістю 50 тис. грн. В момент укладання угоди було перераховано продавцю 40% вартості споруди. Частина, що залишилася, буде погашатися протягом 4-ох років рівномірними внесками з нарахуваннями 12% річних на погашену частину. Розробити графік повернення позички, визначити величину щорічних платежів за кредитом і суму відсотків за регресивною ставкою.

Задача 5

Підприємець отримав кредит в іноземному банку в сумі 1,5 млн. дол. Терміном на 9 місяців при разовому поверненні отриманої суми і 3-місячному нарахуванні відсотків. Підрахуйте, скільки грошей потрібно

сплатити у випадках застосування методики простих і складних відсотків. Відсоткова ставка - 5%.

Задача 6

Вексель, вартістю 20 000 грн. і строком погашення через 4 місяці прийнято банком на облік. Проте векселедержатель звернувся в банк із заявою дисконтувати вексель через 2 місяці. Комісія за облік векселя 0,2%. Дисконтна ставка 10% річних. Визначити величину доходу, що отримає банк до і після дисконтування.

Задача 7

Якою буде вартість строкового депозиту в сумі 12 тис. через рік і 9 місяців, що розміщений в комерційному банку на умовах 17% при нарахуванні простого відсотку. Чи зміниться сума, якщо процент буде нараховуватися щоквартально?

Задача 8

Визначити майбутню вартість 15200 грн. за таких умов : а) строк вкладу 3 роки при 18% нарахуванні складних відсотків; б) ті ж умови при нарахуванні складних відсотків кожні 6 місяців.

Задача 9

Кредит строком на 3 роки і сума 120 тис. грн. погашається з 1 січня 2004 року. Процентна ставка – 3%. Визначити вартість кредиту прогресивним, регресивним і штафельним способом.

Задача 10

Підприємство отримало кредит на 3 роки в розмірі 1200 грн. з умовою повернення 1500 грн. Здійснити розрахунок процентної ставки кредитора.

Задача 11

Яку пропозицію ви вважаєте більш вигідною: отримати 1000 грн. готівкою сьогодні чи щорічно наприкінці отримувати 300 грн. протягом чотирьох років при річній інфляції 10%? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 12

Кредит у сумі 80 млн. грн. погашається рівномірними внесками протягом двох років піврічними внесками. Процентна ставка 7% річних. Визначити ціну кредиту. Метод нарахування відсотків – регресивний.

Задача 13

Підприємець отримав кредит в іноземному банку в сумі 1,5 млн. дол. терміном на 9 місяців при разовому поверненні отриманої суми і тримісячному нарахуванні відсотків. Підрахуйте, скільки грошей потрібно повернути у випадках застосування методики простих і складних відсотків. Величина відсотків 14% річних.

Питання для самоконтролю

1. Охарактеризуйте суть міжнародного фінансового кредиту.
2. В чому полягають особливості міжнародного кредитування за методикою Лібор ?
3. Наведіть означення євронот і єврооблігацій. В чому відмінності і особливості цих категорій ?
4. Визначити суть фірмового кредиту.
5. В чому ви вбачаєте відмінності між комерційним і фірмовим кредитом ?
6. Визначити суть облікового кредиту.
7. Які особливості врахування векселів банківськими установами ?
8. Охарактеризуйте призначення термінової відомості обліку векселів.
9. Охарактеризуйте структуру основних і додаткових витрат в системі міжнародних фірмових кредитів.
10. Як визначається питома вага додаткових витрат в структурі ціни кредиту ?
11. Як визначається базова і повна ціна комерційного кредиту ?
12. Охарактеризуйте порядок нарахування відсотків лінійним, штафельним і пропорційним способами ?

Контрольна робота (тема 2)

Таблиця 2.2

Перша літера – прізвище студента									
	А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З
	І	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
	Т	У	Ф	Х	Ц	Ш	Щ	Ю	Я
Номер теоретичного питання	1	2	3	4	5	6	1	2	3
Номер задачі	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	13	1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12	13	1
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Тема 3. Міжнародні банківські кредитні операції

Теоретичні питання

1. Інструменти міжнародного ринку банківських кредитів
2. Визначення вартості кредиту на міжнародному кредитному ринку. Визначення ціни кредиту за методикою Лібор.
- ✓ 3. Визначення ціни кредиту на основі ставки Прайм – рейт.
4. Синдиковані єврокредити. Ціна синдикованого кредиту.
5. Суверенні боржники на ринку міжнародних кредитів. Безоблігаційні і облігаційні кредити.
- ✓ 6. Дефолт за державними зобов'язаннями.

Теми рефератів

Співпраця України з Міжнародним валютним фондом і Групою Всесвітнього банку.

Кредитні відносини України з Росією.

Термінологічний словник

Міжнародна кредитна лінія – юридично-оформлене зобов'язання банків тих чи інших держав, чи міжнародних кредитних організацій надавати кредити іншим юридичним особам протягом певного терміну, частинами і в межах узгодженої суми.

Кредитні лінії загального призначення відкриваються на певну суму і надають можливість кредитувати різних імпортерів (товари народного споживання, розвиток інфраструктури). Нерідко суми наданих кредитів загального призначення, що надаються позичальникам, сягають значних розмірів.

Особливості міжнародного кредитування за ставками ЛІБОР

Лібор (Libor – Лондонська міжбанківська ставка пропозиції) – процентна ставка за якою провідні банки розміщують депозити на взаємній основі.

Це базова ставка, до якої додається величина маржі, яка використовується на покриття витрат банківської установи і отримання прибутку.

Дані про розмір процентних ставок за системою Лібор щоденно публікує об одинадцятій годині Лондонська „Файнейшл таймс”. Ставки за системою Лібор змінюються відносно базової величини. Базова ставка розраховується як середня за останні 3 – 6 міс.

При зміні базової ставки в розмірі не менш як 0,1 пункту змінюється і процентна ставка.

Кредити в системі Лібор надаються, як правило, на короткий термін (3-6-9 міс.), з можливістю продовження такого терміну. Тверда кредитна ставка встановлюється лише для перших декількох місяців. Після закінчення цього терміну ставки можуть змінюватись під впливом ситуації на грошовому ринку та ринку надання додаткових послуг.

Частина процентної ставки ЛІБОР – (спред) – визначається як різниця між ставками наданих і отриманих кредитів (депозитів). Величина надбавки коливається від 0,5 до 0,25 пункту відносно основної річної суми і залежить від кредитоспроможності позичальника, характеру позички і ринкової кон'юктури. Це – величина загального перевищення, яка передбачає покриття витрат на надання та повернення позик, а також і прибуток (премію). Процентні ставки в системі Лібор є плаваючими і піддаються котируванню.

Критеріальною величиною, що прийнята для котирувки є величина, що дорівнює 1/10 пункту і змінюється помісячно. Якщо зміни не досягають 1/10, пункту ставки Лібор залишаються без змін.

Спеціальні кредитні лінії – призначені для кредитування певних конкретних об'єктів (подолання дефіциту, розвиток інформаційної мережі, структурна перебудова окремих галузей і ін).

«Рамкова» кредитна лінія відкривається банком для оплати позичальником тих чи інших угод і має закінчений характер.

«Револьверні» кредитні лінії є ланцюгом короткострокових кредитних операцій, що повинні виконуватись протягом певного періоду, визначеного в кредитній угоді.

Ставка прайм-рейт (prime rate) з'явилась в США за часів Великої депресії 30-х років ХХ ст.

Прайм - рейт (краща ставка) включає такі складові:

- операційні витрати при наданні і поверненні позичок;
- адміністративні (накладні) витрати банківської установи;
- витрати на ризик неповернення позички (непершокласним позичальникам);
- надбавка (премія) на користь банку для створення резервних фондів;
- прибуток банку.

Складовою частиною у структурі ціни „прайм-рейт” є надбавка за ризик. Інфляційні процеси в економіці зумовили появу плаваючої „прайм-рейт”. Плаваюча ставка ґрунтується за 90-денними цінними паперами і, як правило, на 1% перевищує поточну ставку депозитів на цінні папери.

Синдиковані єврокредити — середньо- та довгострокові кредити, які надаються у рамках банківських синдикатів за межами країн-емітентів для іноземних позичальників.

Перший синдикований кредит було надано в кінці 60-х років Австралії Банківським трастом Європи.

Починаючи з 70-х років синдиковані кредити надавались з метою фінансування дефіциту платіжних балансів.

Починаючи з 1998 року синдикований ринок почав поступатися ринку міжнародних цінних паперів. Основною формою забезпечення синдикованого кредиту є цінні папери. За сучасних умов на синдиковані кредити припадає більше половини світових кредитів.

Синдикування кредиту — це процес створення міжнародного синдикату та організація його кредитної діяльності. Синдикат — об'єднання, учасники якого зберігають свою юридичну і економічну самостійність, а реалізацією кредитних відносин займається синдикат. На сьогодні понад 1200 іноземних банків беруть участь у наданні синдикованих кредитів.

Суверенні боржники на ринку кредитів — це уряди суверенних держав, які беруть активну участь в системі міжнародного кредитування - 77 країн. Основною причиною звернення за отриманням кредитів є перевищення державних витрат над державними доходами. Завдяки позичкам фінансуються життєво важливі напрями діяльності суверенних держав. Одноосібним кредитором при отриманні кредитів суверенними державами — є держава. Це гарантує певну безпеку позичальника в питаннях повернення кредитів, оскільки втручання третіх осіб в процес кредитування неможливий. Основними формами зовнішніх позичок суверенних держав є несек'юритизовані кредити (безоблігаційна форма) та емісія боргових цінних паперів (облігаційна форма).

Дефолт (default) — відмова боржника (або неспроможність його) від виконання власних зобов'язань за борговими цінними паперами чи безоблігаційними позиками і кредитами. При цьому вирізняють **повний дефолт** — невиконання боржником своїх зобов'язань за всіма інструментами боргового фінансування, строк сплати яких настав і **частковий дефолт** — невиконання боржником своїх зобов'язань за одним або кількома борговими інструментами.

Крос-дефолт — це автоматичне невиконання зобов'язань за борговими інструментами, що виникає як наслідок невиконання зобов'язань перед МВФ та Всесвітнім банком, унеможливує виконання інших кредитних зобов'язань внаслідок неотримання кредитних сум.

Технічний дефолт – це несплата відсотків або основної суми боргу у випадку, коли кредитори сподіваються на виконання зобов'язань боржником із запізненням. Згідно з міжнародною практикою технічний дефолт може тривати не більше 10 днів.

Тести

1. Виділіть макроекономічні чинники, що впливають на розмір процентної ставки:

- а) розмір кредиту;
- б) попит і пропозиція на кредитному ринку;
- в) рівень інфляції;
- г) облікова ставка ЦБ;
- д) забезпеченість кредиту;
- е) рівень ризику;
- ж) цільовий характер.

2. Виділіть мікроекономічні чинники, що впливають на розмір процентної ставки:

- а) розмір кредиту;
- б) рівень ризику;
- в) попит і пропозиція на кредитному ринку;
- г) забезпеченість;
- д) цільовий характер;
- е) облікова ставка ЦБ;
- ж) рівень інфляції.

3. За суб'єктами кредитних відносин виділяють такі види кредиту:

- а) міжнародний;
- б) консорціумний;
- в) банківський;
- г) лізинговий;
- д) комерційний;
- е) державний.

4. Банківський кредит за методами кредитування поділяється:

- а) водночас (одноразовий кредит);
- б) кредитна лінія;
- в) під заставу майна і цінних паперів;
- г) револьверний кредит;
- д) контокорент;
- е) овердрафт;
- ж) всі відповіді правильні.

5. Кредитний ризик це:

- а) ризик неповернення основної суми боргу за позичкою;
- б) ризик несплати відсотків;
- в) ризик несплати відсотків і неповернення основного боргу за позичкою;
- г) ризик надання позички.

6. Визначити фактори, які необхідно врахувати кредитору при паданні позичок:

- а) репутація позичальника;
- б) розміри капіталу позичальника;
- в) застава;
- г) умови господарювання;
- д) всі відповіді правильні.

7. Знайдіть правильну відповідь на запитання, як визначається величина надбавки (spread) в системі Лібор:

- а) в розмірі 0,5% річних відносно базової суми наданої позички;
- б) в залежності від кількості і якості наданих послуг;
- в) в залежності від класу позичальника;
- г) в розмірі надбавок за ризик;
- д) як різниця між ставками наданих провідними банками кредитів і базовою ставкою розміщення депозитів?

8. Що являє собою модель кредитування за формулою „вартість плюс”:

- а) відображає вартість депозитів, що залучається банками з метою надання кредитів;
- б) в її структурі вартість депозитів заробітної плати, обладнання і надбавки за ризики;
- в) включає вартість наведених в пункті „б” витрат і очікуваний прибуток банку?

9. Виділіть основну особливість моделі максимальної процентної ставки „КЕП”:

- а) передбачає погодження і встановлення нижньої межі плати за кредит;
- б) передбачає встановлення середньої плати за кредит в залежності від майбутньої динаміки депозитних чи процентних ставок;
- в) передбачає погодження і встановлення верхньої межі за кредит, незалежно від майбутньої динаміки депозитних чи процентних ставок.

Задачі

Задача 1

Підприємство купує споруду вартістю 600 тис. грн. В момент укладання угоди було перераховано продавцю 25% вартості споруди. Частина, що залишилась, буде погашатись щорічно протягом чотирьох років з нарахуванням 10% річних. Визначити величину річного платежу за відсотками за таких умов:

- а) 10% річних при нарахуванні простого процента;
- б) 10% річних при нарахуванні складного процента.

Як зміниться сума, при нарахуванні складного відсотку один раз в півріччя. Метод нарахування відсотків – регресивний.

Задача 2

Підприємство отримало позику в сумі 5 млн. грн. терміном на 2,5 роки, при поверненні рівномірними сумами через кожних півроку. Відсоткова ставка 6. Підрахувати повну суму повернення в умовах простих і складних відсотків.

Задача 3

Визначте процент додаткових витрат та ціну кредиту, якщо відомо, що додаткові витрати здійсненні в сумі 720 дол. США, позичка підлягає поверненню через 180 днів, сума позички – 50 000 дол. США, розмір річної процентної ставки – 3%.

Задача 4

Підприємство отримало кредит в сумі 15 млн. дол. терміном на 3 роки. Підрахуйте, скільки грошей необхідно повернути банку при щорічному пропорційному поверненні позички в умовах нарахування простих і складних відсотків. Застосуйте регресивний метод. Річна відсоткова ставка – 4%.

Задача 5

Компанія отримала кредит терміном на 5 років в сумі 20 млн. дол. Підрахувати скільки грошей необхідно повернути банку при щорічному погашенні позички рівними частинами в умовах простих і складних відсотків. Метод нарахування відсотків – прогресивний. Відсоткова ставка – 4%.

Задача 6

Визначити величину початкового вкладу в банк, щоб через 2,5 роки на строковому депозитному рахунку одержати 3 тис. грн. Банківська ставка на момент вкладу – 20%. За угодою між банком і клієнтом процентна

ставка збільшується щорічно на 5%. Перевірте правильність розв'язування задачі.

Задача 7

На рахунку клієнта в банку 1200 тис. грн. Депозитна ставка банку – 12,5% річних. Пропонується ввійти всім капіталом у спільне підприємство. При цьому прогнозується подвоєння капіталу через 5 років. Оцініть привабливість варіантів.

Задача 8

Визначити суму початкового грошового вкладу в банк на депозитний рахунок під 7% річних, щоб через 5 років в умовах простого відсотку отримати 9 500 грн.

Задача 9

Визначити, в яких коштах – гривнях чи доларах США, вигідніше отримати кредит строком на 6 місяців, якщо на ринку кредитів ціна на дані кредити становить 15% річних у гривнях і 8% річних у доларах. Слід врахувати, що знецінення гривні для наведеного прикладу складає 4% в рік, а курс її становить 5,2 грн. за 1 долар США. Сума бажаного кредиту – 90 тис. грн.

Задача 10

Визначити величину початкового внеску в банк, щоб через 3 роки в умовах нарахування складних відсотків мати на депозитному рахунку 6 000 грн., банківська ставка на момент угоди – 10%. Перевірте правильність розв'язування задачі.

Задача 11

Підприємство отримало позичку в сумі 5 млн. дол. Терміном на 2,5 роки, при поверненні рівномірними сумами через кожних півроку. Відсоткова ставка 6. Підрахувати повну суму повернення в умовах простих і складних відсотків.

Задача 12

Визначити величину помісячних відсоткових ставок, суми нарахованих відсотків, середню відсоткову ставку і ціну кредиту на основі методики ЛБОР, якщо відомо:

- сума кредиту, наданого комерційним банком – 60 000 дол. США;
- базова відсоткова ставка – 5% річних;
- величина маржі (спред) – 2%;
- процентні ставки переглядатимуться кожних 3 місяці;
- строк користування позичкою – 9 місяців.

Прогнозний центр ЛІБОР повідомив, що після закінчення кожних шести місяців базова процентна ставка в наступні місяці змінюватиметься щомісячно в сторону зростання. Індекс зростання складатиме 0,2 пункту щомісячно.

Задача 13

Вексель вартістю 20 000 грн. прийнято на облік банком терміном на 4 роки. Дисконтна ставка – 18% річних., очікуваний дохід за векселем – 25% річних. Визначити:

- величину дисконту;
- суму економії векселетримача при умові, що банк здійснить облік векселя через 2 роки;
- величину доходу за векселем векселетримача і банку за 4 роки і у випадку погашення векселя через 2 роки.

Питання для самоконтролю

1. Пояснити особливості міжнародних банківських кредитів, їх переваги перед фірмовими.
2. Що являє собою кредитування за міжнародними кредитними лініями? З якою метою і яким суб'єктом міжнародних відносин відкриваються міжнародні кредитні лінії?
3. Яка відмінність кредитних ліній загального призначення і спеціальних кредитних ліній?
4. В чому суть рамових та револьверних кредитних ліній?
5. В чому суть базових і повних відсоткових ставок на міжнародному ринку кредитів за ставкою Лібор і Прайм-рейт.
6. Охарактеризуйте суть надбавки „спред” в структурі Лібор.
7. В чому полягає особливість кредитування за ставкою „вартість-плюс”?
8. В чому суть міжнародного кредитування за моделлю максимальної процентної ставки „КВІІ”?
9. Наведіть коротку характеристику синдигованих єврокредитів.
10. Охарактеризуйте процес синдикування кредиту в межах I – IV етапів.
11. Кого відносять до суверенних учасників і боржників на міжнародному ринку кредитів?
12. Охарактеризуйте суть сек'юритизованих (облігаційних) кредитів. Облігаційна форма кредитів.
13. В чому суть категорії „дефолт”? Які види дефолту використовуються в міжнародній практиці кредитування?
14. Охарактеризуйте суть категорій – повний і частковий дефолт, крос-дефолт, технічний дефолт.

Контрольна робота (тема 3)

Таблиця 3.1

	Перша літера – прізвище студента								
	А	Б	В	Г	Д	Є	Е	Ж	З
	І	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
	Т	У	Ф	Х	Ц	Ш	Щ	Ю	Я
Номер теоретичного питання	1	2	3	4	5	6	1	2	3
	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Номер тесту	1	2	3	4	5	6	1	2	3
	9	8	7	6	5	4	3	2	1
	2	3	4	5	6	7	8	9	8
Номер задачі	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	13	1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12	13	1

Тема 4. Організація кредитування за міжнародними кредитними лініями

Теоретичні питання

- ✓ 1. Загальні умови кредитування за міжнародними кредитними лініями.
2. Процедура надання державних гарантій за кредитними лініями.
- ✓ 3. Контроль за цільовим використанням іноземного кредиту, що наданий під гарантію уряду.
- ✓ 4. Контроль за фінансовим станом позичальника за міжнародними кредитними лініями.
5. Контроль за ефективністю використання іноземних кредитів.

Теми рефератів

Кредитування економіки України міжнародними організаціями.

Позики України на міжнародних ринках капіталу.

Шляхи реформування державної грошово-кредитної політики України.

Термінологічний словник

Загальні умови кредитування за кредитними лініями передбачають залучення міжнародних ресурсів для економічного розвитку і визначені Кабінетом Міністрів України. Пріоритетними напрямками розвитку економіки і відповідного отримання міжнародних середньо- і довгострокових кредитів є такі галузі і об'єкти:

- машинобудування;
- АПК;
- медична та мікробіологічна промисловість;
- авіабудування;
- автомобілебудування;
- ракетобудування;
- легка переробна промисловість;
- інфраструктура;
- окремі важливі об'єкти Кабінету Міністрів.

Залучення іноземних кредитів шляхом відкриття кредитних ліній збільшує прямі інвестиції в економіку України через поставки обладнання, надання фінансових кредитів, заснування спільного підприємництва, шляхом створення спільних підприємств і ін.

Пріоритети, що надаються Кабінетом Міністрів в галузі залучення кредитних ресурсів:

- підприємствам, які працюють на національну економіку, тобто кредитуванню тих підприємств, більша частина статутного капіталу яких є вітчизняною;
- підприємствам, які характеризуються високим рівнем рентабельності (переробна і харчова промисловість, деякі підприємства машинобудування, інфраструктура і ін.);
- для підприємств, що закуповують новітні технології та сучасне обладнання;
- для закупівлі обладнання іноземних фірм, які згодом прийматимуть рішення про заснування спільних підприємств в Україні;
- для реалізації комплексних вітчизняно-зарубіжних проектів, що передбачають структурну перебудову підприємств і галузей та забезпечують вирішення виробничих і соціальних проблем;
- підприємствам будівництва та вугільної промисловості.

Основні форми позичок за міжнародними кредитними лініями – це:

- сумісне кредитування експортних операцій Укресімбанком та МБРР;
- відкриття сумісних кредитних ліній НБУ та МБРР для малих та середніх підприємств;
- надання кредитів МВФ, МАР та іншими міжнародними інституціями для розвитку і підтримки підприємництва;
- відкриття кредитних ліній і виділення бюджетних коштів урядами великих держав, страхових і пенсійних організацій тощо.

Процедура надання гарантій Кабінетом Міністрів в умовах відкриття кредитних ліній передбачає етапи:

- попередній етап;
- остаточна експертиза.

На попередньому етапі юридична особа – резидент, що бажає отримати гарантію Кабінету Міністрів подає до департаменту міжнародного розвитку та європейської інтеграції (ДМРЕІ) такі документи:

- лист- заявку на адресу ДМРЕІ;
- висновок-підтримку проекту відповідної галузі (міністерства). В такому документі має бути висновок про те, що відповідне міністерство здійснило техніко-технологічну експертизу проекту, що кредитується (за підписом міністерства);
- техніко-економічне та фінансове обґрунтування проекту (бізнес-план) з детальним аналізом товарів і обсягів виробництва, цінами, обсягами поставок;
- анкету заявника на отримання кредиту де вказують: назву підприємства, його адресу, форму власності, свідоцтво про державну

реєстрацію, ідентифікаційний код, податковий код, основні види економічної діяльності, основні операції із зовнішньоекономічної діяльності, банківські реквізити, стан сплати статутного капіталу;

- документи, що підтверджують можливість сплати відсотків і повернення кредиту за рахунок застави чи поруки;
- копії статутних документів;
- копії інших угод на імпорту та експорт.

Департамент Міжнародного розвитку та Європейської інтеграції здійснює попередній розгляд і експертизу отриманих документів. Після такого розгляду документа направляється до Валютно-кредитної ради Кабінету Міністрів для попереднього розгляду і аналізу. В разі прийняття позитивного рішення Валютно-кредитною радою закінчується 1-й етап.

На другому етапі юридична особа, що просить гарантію, подає до ДМРЄІ, а також і міністерству фінансів та банку-агенту (Укресімбанку) повний перелік документів, з урахуванням попереднього розгляду.

В новому переліку документів, крім наданих на першому етапі, мають бути такі:

- висновок аудиторської форми про можливість реалізації застави;
- копії імпортно-експортних контрактів, під які надаватиметься кредит;
- цінова експертиза імпортно-експортного проекту антимонопольним комітетом;
- висновки екологічної експертизи про відповідність визнаним стандартам;
- витяги з поточного та кредитного рахунків клієнта, надані його банком;
- зобов'язання клієнта відкрити поточний рахунок в Укресімбанку;
- довідка державної податкової служби про стан розрахунків клієнта з бюджетом;
- зобов'язання про щомісячне подання до свого Міністерства інформації про стан та ефективність використання отриманого іноземного кредиту;
- річний баланс (форма №1) та баланс на останню дату, засвідчений аудиторською фірмою і податковою інспекцією;
- форми №2 і №3 за останні 2 роки та останню звітну дату;
- копію договору застави, що укладений позичальником з банком агентом за підписом управління фонду департаменту.

За результатами розгляду документів в ДМРЄІ, Міністерства Фінансів, висновками відповідного міністерства та Укресімбанку документи надходять до Валютно-кредитної ради Кабінету Міністрів для прийняття остаточного рішення щодо доцільності надання гарантій Уряду України.

Контроль за цільовим використанням іноземного кредиту, що наданий під гарантію уряду здійснюється банками-агентами, що

виконують посередницькі функції, органами державної податкової служби, митними органами, відповідними міністерствами і відомствами. Для проведення перевірки цільового використання іноземного кредиту позичальник в десятиденний термін від дати набуття чинності про надання державної гарантії іноземного кредиту надає митному органу за місцем оформлення товарів, що будуть ввозитися на територію України, копії зовнішньоекономічних контрактів із специфікаціями до них, на фінансування яких використовуватиметься іноземний кредит, а банк-агент у такий термін – копію наданої державної гарантії Державній митній службі.

Митні органи на підставі специфікації до контрактів і документів, які підтверджують надходження товарів (рахунок-фактури, акти приймання-передавання) перевіряють відповідність товарів, що надходять, умовам контракту і інформують банк-агент про результати перевірки. Банк-агент, після отримання митних декларацій від позичальника, та інформації від митних органів, проводить, відповідно до умов внутрішньої кредитної угоди, перевірку оприбуткування (обліку) товарів, отриманих позичальником, на основі використання даних його бухгалтерської звітності (прибуткові ордери, баланси і ін.). У разі виявлення у ході перевірки будь-яких розбіжностей банк-агент надсилає позичальнику запити щодо виявлених фактів, потім, з урахуванням його пояснень, інформує Валютно-кредитну раду Кабінету Міністрів з метою розгляду цього питання та прийняття відповідних рішень.

Податкові органи здійснюють перевірки наявності оподаткування за власним планом, та за поданням докладних митних служб і банку-агента.

Контроль за фінансовим станом позичальника, якому надані державні гарантії Кабінету Міністрів проводиться щоквартально центральним органом виконавчої влади відповідним міністерством для підприємств, що належать до сфери їх управління, Фондом державного майна – щодо підприємств, які перебувають у стадії приватизації, банками-агентами – щодо всіх позичальників. Відправними документами для проведення контролю за фінансовим станом є звітність позичальника щодо свого фінансового стану, яка подається позичальниками за формами та у терміни, встановлені законами щоквартально Контролюючим органом – банку, міністерству і ін. Інформація про результати перевірок в тридцятиденний термін після закінчення звітного кварталу подається відповідним центральним органом центральної влади – Міністерством, Фондом державного майна, банком-агентом до Міністерства фінансів. У разі виявлення порушень Міністерство фінансів інформує про це Валютно-кредитну раду Кабінету Міністрів України.

Контроль за ефективністю використання кредитів, яким надано гарантії Кабінету міністрів України, здійснюється щоквартально центральним органом виконавчої влади (Міністерством, Фондом державного майна). Позичальник, протягом 15 днів після закінчення звітного кварталу, інформує про зазначені в анкеті та додатках до неї Центральний орган виконавчої влади (Міністерство), а також Міністерство економіки, Валютно-кредитну раду та Міністерство фінансів. Контроль здійснюється шляхом порівняння фактичних показників із розрахунковими. У випадку невідповідності показників визначаються причини, а у разі потреби для аналізу і виявлення причин Валютно-кредитна рада створює спеціальну комісію. У складі комісії можуть бути представники Департаменту міжнародного розвитку та Європейської інтеграції, Міністерства фінансів, Державної податкової адміністрації; Міністерство економіки; представник банку-агента, представник центрального органу виконавчої влади.

Про результати перевірки Валютно-кредитна рада інформує кабінет Міністрів для прийняття рішень (у випадку наявності санкцій). Кабінет Міністрів затверджує заключний звіт про реалізацію проекту.

Тести

1. Із наведених галузей і об'єктів виділіть ті, які являються пріоритетними при наданні гарантій Кабінетом Міністрів України на одержання міжнародних кредитів:

- а) АПК;
- б) медична та мікробіологічна промисловість;
- в) енерго- та ресурсозберігаючі технології;
- г) авіабудування;
- д) ракетобудування;
- е) автомобілебудування;
- ж) легка промисловість;
- и) інфраструктура;
- к) всі відповіді правильні.

2. Кому із наведених суб'єктів надається лист-заявка на отримання гарантій Кабінетом Міністрів України на 1-му етапі для попереднього розгляду:

- а) Голові Валютно-кредитної ради Кабінету Міністрів;
- б) Міністерству Фінансів;
- в) Департаменту міжнародного розвитку та європейської інтеграції Міністерства економіки;
- г) Кабінету Міністрів?

3. Кому із наведених нижче суб'єктів особа-резидент подає повний пакет документів для отримання гарантій Кабінету Міністрів на отримання міжнародного кредиту (2-й етап) після позитивного рішення про надання гарантій уряду Валютно-кредитною радою (1-й етап):

- а) Департаменту міжнародного розвитку та Європейської інтеграції Мінекономіки;
- б) Мінфіну;
- в) банку-агенту;
- г) Валютно-кредитній раді?

4. Хто із наведених суб'єктів приймає остаточне рішення про доцільність надання гарантій уряду України в забезпеченні зобов'язань позичальника:

- а) Валютно-кредитна рада Кабінету Міністрів;
- б) Мінфін;
- в) прем'єр-міністр;
- г) банк-агент;
- д) митні органи;
- е) департамент міжнародного розвитку та Європейської інтеграції Мінекономіки?

5. Які дані позичальника мають бути відображені в анкеті-заяві позичальника, що бажає отримати гарантії уряду під міжнародний кредит (1-й етап):

- а) назва підприємства;
- б) адреса;
- в) форма власності;
- г) реєстраційне свідоцтво;
- д) ідентифікаційний код;
- е) назва і адреса податкової адміністрації;
- ж) основні види економічної діяльності;
- и) основні види зовнішньоекономічної діяльності;
- к) банківські реквізити;
- л) стан сплати статутного капіталу;
- м) документи, що підтверджують можливість сплати кредиту;
- н) копії статутних документів;
- п) копії імпортно-експортних документів;
- р) всі наведені вище документи?

6. Які документи мають бути позичальником надані Департаменту міжнародного розвитку та Європейської інтеграції, Мінфіну і банку-

агенту на 2-му етапі отримання гарантій Кабміну на міжнародний кредит:

- а) висновки аудиторської фірми про можливість реалізації застави;
- б) копії імпортно-експортних контрактів, під які надаватимуться кредити;
- в) цінова експертиза проведена антимонопольним комітетом імпортно-експортних документів;
- г) висновки екологічної експертизи про відповідність проекту визнаним стандартам;
- д) витяги з поточного та валютного рахунків клієнта (за даними банку клієнта);
- е) зобов'язання клієнта відкрити валютний рахунок Укресімбаку;
- ж) довідку державної податкової служби про стан рахунків з бюджетом;
- и) зобов'язання про щомісячне подання до міністерства заявника інформації про стан та ефективність іноземного кредиту;
- к) річний баланс та баланс на останню дату, засвідчений аудиторською фірмою та державною податковою інспекцією;
- л) копію договору застави за підписом управління Фонду держмайна;
- м) всі наведені вище документи?

7. Хто із наведених нижче суб'єктів здійснює контроль за цільовим використанням іноземного кредиту, отриманого під гарантії уряду:

- а) банки-агенти Кабміну України, що виконують агентські функції під час залучення та використання іноземних кредитів;
- б) органи державної податкової служби;
- в) митні органи;
- г) валютно-кредитна рада;
- д) всі наведені вище відповіді відповідають дійсності?

8. Хто із наведених нижче суб'єктів здійснює контроль за фінансовим станом позичальника іноземних кредитів:

- а) центральний орган виконавчої влади (міністерство чи відомство);
- б) Фонд державного майна;
- в) банки-агенти;
- г) всі наведені вище суб'єкти здійснюють такий контроль?

9. Хто із наведених суб'єктів здійснює безпосередній контроль за ефективністю використання кредитів, отриманих під гарантію уряду:

- а) Міністерство фінансів;
- б) Валютно-кредитна рада;
- в) центральний виконавчий орган позичальника, (міністерство, відомство);
- г) Міністерство економіки?

Задачі

Задача 1

Для введення в дію нової технологічної лінії підприємству на 1.01.05 відкрито кредитну лінію ЄБРР в сумі 240 млн. євро, під гарантію уряду зі сплатою 6% річних, терміном надання протягом 4-х років рівними частками.

За умови кредитної угоди сума відсотків утримується при наданні позички. Погашення основного боргу почнеться через 2 роки після введення в дію технологічної лінії, і триватиме 2 роки, при погашенні отриманої в кредит суми рівними внесками. Визначити ціну кредиту за строком отримання позички.

Задача 2

Підприємству, що займається випуском сучасних будівельних матеріалів, відкрита міжнародна кредитна лінія МБРР під гарантію уряду в сумі 300 млн. дол. США при умові надання позичок рівномірними частинами (траншами) протягом трьох років і сплатою простих відсотків в розмірі 5% річних. Пільговий період освоєння позички – 1 рік, період повернення – 3 роки рівномірними внесками після закінчення пільгового періоду. Визначити ціну кредиту за строком отримання і пільговим періодом кредитування.

Задача 3

Сума кредиту – 120 млн. грн. Використання – 31.12.2005 – 50 млн. грн., 31.12.2006 – 70 млн. грн. Погашення – чотирима рівними річними внесками, починаючи з 31.12.2007 р. Визначити середній строк кредиту.

Задача 4

Кредитну позичку в сумі 100 млн. дол. США отримано підприємством строком на 4 роки при щорічному пропорційному поверненні позички і сплатою 5% річних за умовами простого відсотка. В угоді між кредитором і позичальником відмічено, що у випадку затримки повернення частини основного боргу за 1 рік нарахування буде здійснюватись за складним відсотком. Розробити графік повернення основного боргу і визначити ціну кредиту в умовах нарахування простих відсотків та в умовах затримки платежу за основним боргом.

Задача 5

Підприємством отримано кредит під гарантію уряду в сумі 150 тис. євро під 4% річних строком на 3 роки при рівномірному щорічному поверненні позички і сплаті простих відсотків. Визначити як зміниться вартість

кредиту в умовах нарахування складних відсотків. Розрахунок здійснити лінійним (прогресивним) і штафельним (регресивним) методом.

Пояснення до задач

При розв'язуванні задачі 1 в практиці банківського кредитування використовують 2 способи.

1-й спосіб. Нарахування відсотків здійснюється, виходячи із графіка користування кредитом за періоди фактичного користування і в розмірі фактично-використаних сум, тобто за періоди залучення, пільговий період і період повернення позички.

Для нарахування величини відсотків наведеним вище способом доцільно спочатку розробити графік отримання і використання позички (див. таблицю 4.1).

Таблиця 4.1-Графік отримання і повернення позички

Період використання позички	Строк користуван- ня позичкою	Сума використаної позички (млн. євро)	Залишок недоотриманої суми кредиту (млн.євро)
1	2	3	4
1	1.01.05- 31.12.05	60,0	180,0
2	1.01.06- 31.12.06	120,0	120,0
3	1.01.07- 31.12.07	180,0	60,0
4	1.01.08- 31.12.08	240,0	0
Пільговий період			
5	1.01.09- 31.12.09	240,0	-
6	31.12.10		
Повернення позички			
7	1.01.11- 31.12.11	120,0	-
8	1.01.12- 31.12.12	120,0	-
	Всього	1320,0	-

Нарахування суми відсотків здійснюється за формулою простого відсотка:

$$S = 1320 \cdot 1 \cdot 0,06 = 79,2 \text{ млн.євро}$$

2-й спосіб. Ціна продажу визначається шляхом розрахунку середнього строку користування позичкою з подальшим нарахуванням величини суми відсотків за формулою простого відсотка.

Формула визначення середнього строку користування позичкою:

$$T_{\text{сер}} = \frac{H_{з1} + H_{з2} + \dots + H_{zn}}{\sum_k}, \quad (4.1)$$

де $T_{\text{сер}}$ – середній строк;

H_z – непогашена заборгованість (на визначену дату);

$\sum_k$ – сума (ліміт) кредиту.

На основі даних таблиці 1 колонки 3 визначимо $T_{\text{сер}}$

$$T_{\text{сер}} = \frac{60 + 120 + 180 + 240 + 240 + 240 + 120 + 120}{240} = 5,5 \text{ років}$$

За формулою простого відсотку визначимо суму за користування позичкою (ціну кредиту):

$$240 \cdot 5,5 \cdot 0,06 = 79,2 \text{ млн.євро}$$

Питання для самоконтролю

1. Які міжнародні організації і банки можуть надавати кредити під гарантії уряду?
2. Наведіть означення міжнародної кредитної лінії.
3. Коротко охарактеризуйте рамкові та револьверні кредитні лінії.
4. Які галузі економіки і підприємства України є пріоритетними при отриманні кредитів під гарантії уряду?
5. Які інституції здійснюють контроль за цільовим використанням кредитів, взятих під державні гарантії?
6. Хто здійснює контроль за фінансовим станом позичальника, якому надані державні гарантії на отримані позики?
7. На кого із суб'єктів держвласності покладено контроль за ефективністю використання міжнародних кредитів?
8. Що таке повний строк кредиту?
9. Що таке середній строк кредиту?

Контрольна робота (тема 4)

Таблиця 4.2

	Перша літера прізвища студента							
	А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж
	З	І	К	Л	М	Н	О	П
	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ш
	Щ	Ю	Я	-	-	-	-	-
Номер питання	1	2	3	4	5	1	2	3 ✓
	4	5	1	2	3	4	5	1 ✓
	2	3	4	5	1	2	3	4 ✓
Номер задачі	1	2	3	4	5	1	2	3
	4	5	1	2	3	4	5	1
	2	3	4	5	1	2	3	4
Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8
	9	1	2	3	4	5	6	7
	8	9	1	2	3	4	5	6

Тема 5. Організація спільного кредитування експортних операцій Державним експортно-імпортним банком України та Міжнародним банком реконструкції і розвитку

Теоретичні питання

1. Умови надання та використання кредитів.
2. Умови грантового фінансування експортних операцій.
3. Моніторинг здійснення розвитку експорту.
4. Виробництва, заборонені МБРР для фінансування.
5. Кредитний аналіз підприємства-позичальника. Комплексний аналіз ділової активності і кредитоспроможності.
6. Оцінка бізнес-ринку позичальника.
7. Аналіз грошового потоку підприємства-позичальника.
8. Визначення вартості кредиту Укресімбанком.

Термінологічний словник

Надання та використання експортних кредитів здійснюється відповідно до проекту розвитку експорту ПРЕ, основні умови якого узгоджені і здійснюються Укресімбанком та МБРР. Основною метою ПРЕ – є сприяння розвитку експортних можливостей вітчизняних виробників шляхом надання кредитів та технічної допомоги (грантів). Укресімбанк здійснює кредитне оцінювання проектів розвитку експорту вітчизняних виробників і, у випадку позитивних оцінок, фінансує їх. Фінансове забезпечення ПРЕ здійснює Укресімбанк та МБРР. До фінансування приймаються об'єкти безпосередньо від виробників товарів (послуг). Кредити надаються в доларах США або євро. Розмір кредиту, що буде наданий підприємству-експортеру не може перевищувати 5 млн. доларів США. За рахунок кредитних коштів Укресімбанк може фінансувати оплату контрактів вітчизняних підприємств щодо придбання необхідної сировини, енергоносіїв, комплектуючих, запасних частин, напівфабрикатів, оплати робіт тощо, а також придбання необхідних технологій, устаткування, будівельних і монтажних робіт, консультативних послуг та ін.

МБРР в рахунок власних кредитних ліній може оплачувати вартість товарів (робіт, послуг) іноземного походження (до 100%), вартість товарів (робіт, послуг) вітчизняного виробництва (до 80% повної вартості). Укресімбанк не може надавати кредити для погашень зобов'язань підприємств перед бюджетом, придбання цінних паперів (паїв) інших підприємств, фінансування лізингових контрактів, виробництва алкогольних напоїв, виробництва і постачання зброї та ін. Надання кредитів здійснюється шляхом короткострокового поповнення (до

вісімнадцяти місяців) обігових коштів, а також і довгострокових позичок (терміном до п'яти років) при освоєнні інвестиційних проектів.

Умови надання кредитів МБРР підприємствам відпрацьовані МБРР і полягають в такому:

- позичка має бути обґрунтованою у бізнес-плані та плані розвитку експорту;
- стабільна робота підприємства протягом кількох останніх років;
- частка державної власності у майні підприємства не повинна перевищувати 50%;
- кредитний проект має достатньою мірою обґрунтовувати необхідність експортної діяльності;
- власний внесок підприємства в розвиток експортного проекту не може бути меншим за 30% загальної вартості проекту, при цьому дане співвідношення має зберігатись протягом всього терміну реалізації проекту;
- поточні розрахунки за проектом підприємство має здійснювати тільки через Укрексімбанк.

Умови розгляду заявок на кредитування експортних операцій підприємств визначені МБРР і полягають в такому:

- проект має бути економічно обґрунтованим і самоокупним;
- товари, що виробляються на експорт, не можуть входити до числа заборонених МБРР;
- забезпечувати отримання прибутку не нижче 15% (для інвестиційних проектів);
- відповідати чинному законодавству України, а також вимогам МБРР і стандартам України щодо охорони навколишнього середовища;
- проект, що кредитується, має бути підтвердженим необхідними висновками і погодженнями з місцевими органами державної влади або органами місцевого самоврядування. Загальною обов'язковою умовою розгляду проекту, що кредитується, є наявність у підприємства-заявника бізнес-плану та плану розвитку експорту, які оцінюються відповідно до методик та вимог Укрексімбанку та МБРР.
- МБРР вимагає використання чітких та об'єктивних критеріїв оцінювання підприємством пропозицій постачальників і не допускає будь-якої дискримінації щодо постачальників (вітчизняних або іноземних).

Фінансування проекту розвитку експорту

За рахунок кредитних коштів МБРР здійснюється шляхом оплати контрактів, укладених підприємством. Такі контракти повинні передбачити оплату товарів (послуг) за фактом їх поставки. Контракти на

суму, що перевищує 2 млн. доларів США укладаються за результатами проведення міжнародних тендерів, а на суми від 0,5 до 2 млн. доларів США, перед здійсненням платежів, розглядаються Укрексімбанком та надаються МБРР. Для затвердження проекту Укрексімбанк передбачає надання з боку підприємств адекватного ліквідного забезпечення виконання їх кредитних зобов'язань. Предметом забезпечення зобов'язань можуть бути нерухоме і рухоме майно в складі активів, забезпечення надходжень підприємства в національній та іноземній валютах, застави акцій, банківські гарантії та поруки, страхування і інші активи. Вартість майнового забезпечення повинна бути не меншою ніж 200% від загальної суми заборгованості за кредитом терміном до 1 року та суми відсотків і 180% – для кредитів терміном понад 1 рік.

Погашення кредитів Укрексімбанку та МБРР

Здійснюється після закінчення пільгового періоду, який становить:

9 місяців – для короткострокових кредитів на поповнення обігових коштів;

18 місяців – для довгострокових кредитів, які надаються для здійснення інвестиційних проектів.

Погашення заборгованості здійснюється щомісяця, щоквартально або кожні півроку рівними частинами у валюті кредиту МБРР і Укрексімбанку.

Повна вартість кредиту складається з трьох частин:

- базових відсотків за користування кредитом, які сплачуються щомісяця у валюті кредиту. Величина відсоткової ставки залежить від поточного фінансового стану підприємства, ризиків здійснення кредитного проекту, ринкової кон'юнктури на позичковий капітал, показниками якої можуть бути базові ставки ЛІБОР, СІБОР, КІБОР, ПІБОР та інші;

- комісії (плата за управління кредитом та обслуговування позичкового рахунку), що сплачуються Укрексімбанку позичальником в розмірі 0,75-5% від суми кредиту, що надається;

- плати за невикористану частину кредиту або кредитної лінії в розмірі 1,5-2% від суми невикористаної частини кредиту, що сплачується щомісячно.

Вартість кредиту може змінюватись і від інших суб'єктивних факторів. Конкретні умови кредитування узгоджуються сторонами і визначаються кредитною угодою.

Грантове фінансування кредитних проектів Укрексімбанку та МБРР полягає в наданні безвідплатної технічної допомоги експортеру або ж підприємствам, які планують здійснювати експорт товарів (робіт, послуг) власного виробництва.

Така допомога надається Укрексімбанком за рахунок фонду розвитку експорту, який створюється за рахунок коштів МБРР в обсязі, що не

перевищує 125000 доларів США в еквіваленті. Як правило, технічна допомога надається підприємствам-експортерам, які вже отримали кредит в Укресімбанку для здійснення проекту розвитку експорту, своєчасно погашають заборгованість за основною сумою боргу та розпочали сплачувати відсотки. Отримані експортером кошти можуть бути використані для створення необхідної експортної інфраструктури, забезпечення розвитку експортного маркетингу, просування товарів на експорт, залучення консультантів, вдосконалення методів за дотриманням технології виробництва та споживчих якостей виробів, навчання (підвищення кваліфікації) фахівців, що займаються здійсненням експорту, впровадження стратегічного та оперативного планування і ін.

Для отримання гранту експортером надається до Укресімбанку заявка і ряд документів, розгляд і експертиза якої проводиться в декілька етапів.

На першому етапі управління експортного розвитку проводить попередню експертизу фінансового стану. Для проведення попереднього оцінювання фінансового стану та економічної ефективності проекту позичальник надає такі документи:

- клопотання на отримання кредиту;
- анкета заявника;
- форми 1, 2 підприємства (за три останні роки та за чотири останні квартали діяльності), форма №3 за останній рік діяльності;
- резюме проекту розвитку експорту підприємства. Після вирішення Укресімбанком питання про діяльність роботи над проектом підприємство розробляє бізнес-план та план розвитку експорту;
- копії статуту і установчого договору;
- перелік майна, що пропонується в заставу.

Після отримання наведених документів управління експортного розвитку проводить попереднє експертне оцінювання і виявляє відповідність проекту вимогам Укресімбанку і МБРР. Така експертиза здійснюється протягом одного місяця від дати отримання Укресімбанком документів. Про результати попередньої експертизи та доцільність продовження роботи над проектом Укресімбанк повідомляє керівника підприємства.

На другому етапі проводиться поглиблений аналіз фінансового стану підприємства-позичальника. До раніше наданих документів позичальник додає такі:

- бізнес-план розвитку проекту;
- план розвитку експорту (після прийняття рішення Укресімбанком про можливість кредитування) та бізнес-план, що перекладений на англійську мову;
- копії контрактів, проектів контрактів, протоколів про наміри щодо придбання підприємством обладнання, комплектуючих, сировини тощо, які реалізуються в рамках проекту;

- копії дозволів або ліцензій на види діяльності, які мають відношення до проєктів (якщо останні ліцензуються);
- довідка-висновок Держкомприроди або його регіонального відділення про екологічне оцінювання проєкту;
- висновок санітарно-епідемічної станції про погодження проєкту;
- висновок пожежної інспекції;
- державний акт про право користування земельною ділянкою.

Крім наведених вище документів експортер надає Укрєксімбанку ряд документів щодо застави:

- перелік майна, що може бути надано в заставу;
- документи, що підтверджують право власності на предмет заяви;
- довідка-характеристика БЮРО технічної інвентаризації та довідка нотаріальної контори про те, що предмет застави є вільним від будь-яких зобов'язань;
- оцінювання незалежної експертної фірми вартості застави (на вимогу Укрєксімбанку);
- документи про страхування предмета застави.

Інша документація для отримання грантів:

- довідка про рахунок підприємства з наведенням їх реквізитів, залишків коштів, кредиторської заборгованості;
- аудиторський висновок, що підтверджує результати господарської діяльності за останній календарний рік.

Строк здійснення робіт на другому етапі складає 4-5 місяців від дати отримання Укрєксімбанком повного пакету необхідних документів.

Після затвердження проєкту кредитним Комітетом Укрєксімбанку та погодження його з МБРР розробляється кредитна угода та договір застави.

Для забезпечення виконання такої роботи підприємство надає Укрєксімбанку такі документи:

- статут;
- свідоцтво про реєстрацію;
- установчий договір;
- державний акт на користування земельними ділянками;
- документи про право власності на виробничі потужності чи договір оренди;
- ліцензії на види діяльності;
- картку із зразками підписів і відбитка печатки (оригінал);
- лист заявника, погоджений з керівництвом банків, у яких відкриті поточний, позичковий, валютний і інші рахунки про надання права Укрєксімбанку отримувати інформацію про стан руху коштів на рахунках та термін дії кредитного договору;
- лист заявника на ім'я Голови правління Укрєксімбанку, який узгоджений з керівником податкової інспекції, про надання права

Укресімбанку знайомитись з документами фінансової і господарської діяльності підприємства.

Моніторинг здійснення проекту розвитку експорту полягає у сплаті Укресімбанком за контрактами підприємства після укладення кредитної угоди та договорів застави та здійснення банківського нагляду. За виконанням кредитної угоди сплата за контрактами підприємства відбувається Укресімбанком відповідно до заявок, що надходять від підприємства-позичальника. Моніторинг (нагляд) за здійсненням проекту проводить Укресімбанк за такою схемою:

- здійснення проекту розвитку експорту;
- проведення порівняльного аналізу результатів впровадження проекту та показників, передбачених бізнес-планом;
- проведення щоквартального аналізу фінансової звітності підприємства-позичальника;
- систематичної перевірки предмета застави, стану виробництва.

Укресімбанк вимагає від підприємства, що отримало кредит в сумі понад 1млн. доларів США, проведення щорічного аудиту до закінчення строку здійснення проекту.

Виробництва, що заборонені МБРР для фінансування.

МБРР не фінансує проекти, що пов'язані із:

- виробництвом тютюну та тютюнових виробів;
- виробництвом фарб, що містять свинець;
- торгівлею дикими тваринами та виробами з них;
- радіоактивними продуктами;
- виробництвом, що вміщує фреони;
- виробництвом електричного обладнання, що містить поліхлоровані дифеніли (РСВ), питомою вагою більше ніж 0,05%;
- ввезенням шкідливих відходів в Україну для захоронення чи перероблення;
- виробництвом наркотичних засобів;
- розповсюдженням організмів, що виведені генетичним шляхом;
- виробництвом матеріалів, що містять азбест;
- виробництвом озброєнь і боєприпасів;
- виробництвом заборонених гербіцидів і пестицидів;
- виробництвом міцних алкогольних напоїв;
- виробництвом товарів, пов'язаних з ігорним бізнесом та ін.

Укресімбанк вимагає проведення детального екологічного оцінювання щодо проектів, пов'язаних з високими екологічними ризиками, наприклад:

- видобування корисних та мінеральних ресурсів;
- розвідка та освоєння нафто- та газосховищ;
- виробництво електроенергії;

- будівництво нафтопереробних підприємств та нафтобаз, нафто та газодовищ;
- виробництво пластмас та синтетичних матеріалів;
- виробництво та зберігання добрив;
- виробництво миючих засобів і мила;
- виробництво гумових виробів, фарб, ізоляційних матеріалів;
- виробництво кислот та каустичних речовин, акумуляторних батарей;
- виготовлення комп'ютерів та напівпровідників;
- виробництво скла, азбесту та цементу;
- виробництво текстилю;
- лісозаготівля;
- перероблення деревини;
- перероблення м'яса і м'ясопродуктів;
- будівництво об'єктів захоронення і переробки відходів, місць накопичення металобрухту;
- будівництво аеропортів, залізничних станцій, суднових причалів, автотранспортних терміналів тощо;
- будівництво автозаправок, СТО;
- оброблення фотоматеріалів;
- будівництво підприємств хімічистки і типографію.

Кредитний аналіз підприємств-позичальників

Здійснюється на основі застосування традиційних методик, рекомендованих НБУ і розроблених комерційними банками, в тому числі Укресімбанком та його філіями. Оцінка кредитної пропозиції, що представлена потенційним позичальником в системі міжнародного кредитування є, по суті, оцінкою різного виду ризиків, а тому важливе значення набуває аналіз з боку кредитора таких проблем:

- моральна та етична репутація позичальника;
- репутація підприємства-позичальника в питаннях виробництва, маркетингу та фінансового управління;
- реалістичність підготовлених пропозицій з ділової та економічної точки зору.

Кредитний ризик (ризик неповернення боргу) в зовнішньоекономічному кредитуванні – це невпевненість кредитора в тому, що позичальник буде здатний і матиме бажання виконати свої зобов'язання відповідно до кредитної угоди.

Ситуація неповернення боргу може бути викликана такими чинниками:

- непередбачуваними несприятливими змінами в діловому, економічному чи політичному житті, із якими пов'язана діяльність підприємства-позичальника;
- недостатньою платоспроможністю позичальника;

Ситуація неповернення боргу може бути викликана такими чинниками:

- непередбачуваними несприятливими змінами в діловому, економічному чи політичному житті, із якими пов'язана діяльність підприємства-позичальника;
- недостатньою платоспроможністю позичальника;
- невпевненістю в майбутній вартості і якості застави;
- недоліками в діловій репутації позичальника та інше.

У зв'язку з вірогідністю неповернення боргу важливе значення має надаватись інформації позичальника про цільове призначення позички, суми і графіка її повернення. Особливо важливе значення має достатність інформації позичальника про свій фінансовий стан, яка, в свою чергу, має визначатись на основі поглибленого аналізу фінансових звітів, балансів, декларацій про доходи тощо. Зростає роль комплексного аналізу ділової активності та кредитоспроможності підприємств-позичальників, дослідженням методичних основ якої приділяється значна увага з боку вчених-економістів і практиків.

Комплексний аналіз ділової активності і кредитоспроможності – передбачає одержання на основі аналізу окремих коефіцієнтів комплексних (рейтингових) показників ділової активності і кредитоспроможності.

Кредитоспроможність – це комплекс умов і показників фінансового стану підприємницької діяльності підприємства-позичальника, що визначають вірогідність своєчасного повернення ним позички і сплати відсотків.

Об'єктивність визначення показника кредитоспроможності має для комерційного банку надто важливе значення, оскільки кредитні послуги є найприбутковішими, що забезпечують рентабельну роботу і дієздатність банку.

Національний банк України розробляє для комерційних банків певні узагальнювальні рекомендації та нормативи, що забезпечують оцінювання кредитоспроможності позичальників і які визначені в положеннях НБУ „Про кредитування” (1), і „Про порядок формування можливих втрат за кредитами банку”(2). Проте, як показує досвід кредитування, централізовано розроблені і встановлені нормативні акти об'єктивно не можуть бути вичерпними і достатніми. Зокрема, бракує розробки і застосування методик оцінювання кредитоспроможності позичальників шляхом застосування узагальнювальних комплексних економіко-математичних методів. Водночас НБУ не забороняє банкам самостійно встановлювати додаткові критерії оцінювання фінансового стану та кредитоспроможності позичальників, що допомагає всебічно і адекватно оцінити ступінь кредитного ризику кожного позичальника, враховуючи його галузеві, виробничі, економічні і інші особливості, здійснювати

належний банківський контроль. Застосовувані в практиці кредитування показники нерідко не можуть задовольнити банк, оскільки частина показників, що характеризують ту чи іншу сторону економічної чи фінансової діяльності клієнта, відповідають використуванню в системі кредитування нормативам, інша частина показників – не відповідає таким. Потрібна система показників, яка забезпечувала б комплексне узагальнювальне оцінювання кредитоспроможності. Визначити кредитоспроможність позичальника в таких умовах стає проблемою, що ставить у складне становище кредитного працівника і банк. Нерідко кількість показників, що характеризують позитивну сторону діяльності позичальника і кількість показників, що не відповідають нормативам, зрівнюються. Крім того, значення кожного із показників в загальній оцінці рівня кредитоспроможності не є однаковим і не може бути визначено кредитним працівником банку інтуїтивно.

Традиційні методики оцінювання кредитоспроможності не в змозі вирішити проблему. Винайдення єдиного комплексного узагальнювального показника, що синтезує окремі сторони економічної і фінансової діяльності підприємства-позичальника, стає очевидним.

Методика розробки комплексного показника кредитоспроможності

Аналіз кредитоспроможності підприємств-позичальників здійснюємо попередньо оцінюючи результати їх фінансової діяльності, враховуючи те, що кредитоспроможність ширша, в порівнянні з фінансовим станом категорія, оскільки крім визначення фінансового стану позичальника комерційний банк має врахувати ряд інших факторів. Зокрема – це перспективність розвитку виробництва і галузі, ступінь ризику неповернення боргу, репутація і порядність позичальника, професійна здатність керівників фірми, ставлення позичальника до свого кредитора в минулому та ін. Працівники кредитної служби банку забезпечують періодичне збирання інформації, що стосується оцінки кредитоспроможності клієнтів, здійснюють і її збереження для проведення аналізу та використання в майбутньому.

Для оцінювання фінансового стану та кредитоспроможності позичальників використаємо коефіцієнти ліквідності, фінансової незалежності, автономності, маневреності власних коштів, рентабельності та ін.

За своєю послідовністю включає два етапи аналізу підприємства-позичальника:

- визначення фінансового стану;
- визначення кредитоспроможності.

Основна мета такої методики – зведення різних показників, що характеризують ту чи іншу сторону діяльності позичальника, до єдиного рейтингового показника через систему побудови рейтингової оцінки з

використанням економіко-математичних розрахунків. Структура запропонованої моделі включає розроблення матриці узагальнювальної оцінки. Матриця може мати змінну кількість показників, визначених як нормативами НБУ, так і самостійно розроблених банківською установою нормативів. Динаміка зростання чи пониження абсолютного значення окремих показників має характеризуватись однаковою спрямованістю. Зокрема, в результаті зростання одного або декількох із них має зростати (тією чи іншою мірою) і загальний рейтинг позичальника, і навпаки: пониження одного або більшості показників зумовлює падіння рейтингу.

Вхідні дані – окремі показники фінансового стану (M_{ij}) наводяться у формі матриці узагальнювальної оцінки і призначені для визначення фінансового стану окремих позичальників, де в рядках відображаються найменування фінансових показників ($i_1, i_2, \dots, i_n$), в стовпцях – назви підприємств ($j_1, j_2, \dots, j_m$), що кредитуються. Дані, які розміщені в матриці за показниками M_{ij} , відносяться до відповідного показника, прийнятого за норматив ($Norm M_{ij}$). Нормативні значення M_{ij} встановлюються НБУ або ж розробляються комерційними банками шляхом проведення експериментальних розрахунків. Отримані результати характеризують рівень фінансового стану позичальника частково, за одним із показників. При цьому випці показники відносно інших позичальників і загального нормативу – свідчення надійнішого фінансового стану позичальника.

Таким чином, формула стандартизації показників відносно нормативного показника матиме такий вигляд:

$$X_{ij} = \frac{M_{ij}}{Norm M_{ij}} K_b, \quad (5.1)$$

де K_b – ваговий коефіцієнт, який визначається комерційним банком експертним шляхом і характеризує числову значимість того чи іншого показника відносно інших показників фінансового стану позичальника.

Загальний рейтинг фінансового стану кожного підприємства (R_j) визначається за формулою

$$R_j = \sqrt{(X_{1j})^2 + (X_{2j})^2 + \dots + (X_{nj})^2}, \quad (5.2)$$

де R_j – рейтингова оцінка для j -го підприємства. Найвище місце посідає те підприємство, в якого рейтинг вищий порівняно з іншими.

Як показує порівняльний аналіз динаміки окремих показників із динамікою зростання (падіння) величини загального рейтингу, величина останнього зростає разом із позитивним зростанням окремих коефіцієнтів. Визначений за формулами 1 і 2 рейтинг має у відношенні до окремих показників однакову спрямованість.

Проте, як засвідчує практика, існує ряд показників діяльності підприємств, збільшення абсолютного значення яких характеризує

негативні тенденції фінансового стану та кредитоспроможності (наприклад, коефіцієнт кредиторської заборгованості та ін.).

Зростання рейтингу зі збільшенням абсолютного значення таких показників відображатиме негативну тенденцію фінансового стану підприємства. Тому формула (5.1) не може в даному випадку бути використана для розрахунку.

Розрахунки відносних показників (X_{ij}), числове зростання яких характеризує негативні тенденції фінансового стану підприємства-позичальника доцільно, на наш погляд, здійснювати за формулою (3):

$$X_{ij} = \frac{1 - M_{ij}}{\text{Norm}M_{ij}} k_0, \quad (5.3)$$

де k_0 – ваговий коефіцієнт, що характеризує значимість даного показника відносно інших, які застосовуються комерційним банком експериментально для визначення фінансового стану підприємства-позичальника.

Збільшення абсолютного значення M_{ij} зменшує його абсолютну величину і навпаки, зменшення M_{ij} приводить до зростання показника X_{ij} , що надає такій динаміці пряму спрямованість і можливість застосування показника разом з іншими, в матриці рейтингової оцінки.

Визначені за такою методикою показники можуть бути занесені в матрицю загальних рейтингових оцінок, оскільки вони модифікуються відносно формули (5.1) і приймають однакову рейтингову спрямованість.

На другому етапі визначення кредитоспроможності працівники кредитного відділу банку аналізують показники, що не піддаються числовим вимірюванням, проте мають важливе для банківської установи значення. До таких в системі філії ВАТ „Укресімбанк” відносять.

1. Показники, що характеризують зовнішнє ринкове середовище (перспективність галузі, в якій працює постачальник, самостійні дослідження клієнтів і банку, статистичні дані роботи клієнта, циклічність галузі, частка ринку, основні конкуренти та їх вплив на ринок тощо).
2. Показники, що характеризують якість управління об'єктом кредитування.
3. Характер відносин клієнта з банківською установою в минулому, порядність і оперативність роботи клієнта, досвід роботи і якість продукції, що поставляється на ринок, відгуки в засобах масової інформації про роботу клієнта, престиж фірми та ін.

З урахуванням даних I і II етапу аналізу банківська установа приймає остаточне рішення про кредитування тих чи інших клієнтів.

Оцінювання бізнес-ризиків позичальника здійснюється з метою виявлення реальних можливостей здійснення бізнес-проектів, що кредитуються. Зокрема аналізу підлягають такі фактори:

- зовнішнє ринкове середовище;
- якість управління фірмою;
- характер взаємовідносин фірми з клієнтами.

Аналізуючи ринкове середовище, кредитор визначає існуючі та потенційні ринки, з метою виявлення можливостей успішної реалізації проекту. Для цього слід скористатись такими джерелами інформації, як самостійні дослідження клієнтів, преса та комерційні огляди, економічні огляди, статистичні публікації і матеріали, банківські інформаційні матеріали. Досліджуючи частку ринку клієнта необхідно просліджувати тенденції протягом останніх років, виявити останніх конкурентів і оцінити їх вплив на ринок. Важливе значення має якість продукції. Фірма повинна гарантувати, що її продукція не застаріє. Доцільно перевірити страхування відповідальності за якість продукції, оцінити ризик, пов'язаний із можливими змінами технології.

Керівники фірми мають бути досвідченими та компетентними, особливо у сферах виробництва, торгівлі, фінансів. Якісний підбір складу працівників є вирішальним фактором для досягнення успіху, і відповідно, і умовою для надання кредитів. Керівники фірми мають ставити перед собою реалістичні цілі, оперативно реагувати на умови діяльності, що змінюються.

Сума кредитів, що надаються, повинна відповідати власним ресурсам компанії. Вважається, що вона повинна брати на себе 70-85% ризику. Решта покладається на клієнта.

Реальні оцінки бізнес-ризиків сприяє фінансово-майновий аналіз позичальника в частині комплексного аналізу фінансового стану, аналізу грошового потоку, визначення якості майна, що надається в заставу тощо.

Характер взаємовідносин фірми з клієнтами характеризується своєчасністю виконання договорів взаємопоставок і розрахунків, кількістю рекламаций і випадків повернення товарів, звернень до господарського суду тощо.

Аналіз грошового потоку підприємства позичальника забезпечує кредитора даними про джерела і достатність коштів для погашення позик. З цією метою аналізується грошовий потік позичальника як сума всіх видів грошових надходжень підприємства. Надходження та вибуття коштів з рахунку мають збігатись з плановими показниками руху грошової маси. Основним документом аналізу грошового потоку є звіт про рух грошових коштів, в якому відображаються надходження і витрачання всіх грошових ресурсів підприємства. Це звіт про зміни фінансового стану підприємства, що складаються на основі методу руху коштів. Він дає можливість оцінити

майбутні надходження грошових коштів, проаналізувати здатність підприємства погасити свою короткострокову і довгострокову заборгованість, сплачувати дивіденди, оцінити необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів. Використання звіту дозволяє точніше оцінювати перспективу, платоспроможність і кредитоспроможність і тим самим знижувати кредитний ризик. Розрізняють два методи розрахунку руху грошей: прямий і непрямий. В умовах прямого методу визначають як валовий, так і чистий грошовий потік. Непрямий метод спрямований на одержання даних, що характеризують чистий грошовий потік підприємства у звітному періоді. Джерелом інформації для розроблення звітності про рух грошових коштів підприємства є звітний баланс і звіт про фінансові результати. Валовий грошовий потік характеризує всю сукупність надходжень чи витрат грошових засобів у періоді, що розглядається, в розмірі окремих інтервалів.

Чистий грошовий потік характеризує різницю між притоком та відтоком грошових засобів в періоді, що розглядається в розмірі його окремих інтервалів.

Грошові потоки підприємства відображаються у звіті про рух грошових коштів у розмірі операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

За операційною діяльністю базовим елементом розрахунку чистого грошового потоку підприємства непрямим методом виступає чистий прибуток, отриманий в звітному періоді. Шляхом внесення відповідних корективів чистий прибуток перетворюється у показник чистого грошового потоку. Принципова формула, за якою здійснюється розрахунок цього показника операційної діяльності, має такий вигляд:

$$\text{ЧГПО} = \text{ЧП} + A_{\text{оз}} + A_{\text{на}} \pm \Delta\text{ДЗ} \pm \Delta\text{ЗТМ} \pm \Delta\text{КЗ} \pm \Delta\text{Р}, \quad (5.4)$$

де ЧГПО – сума чистого грошового потоку підприємства з операційної діяльності в розглянутому періоді;

ЧП – сума чистого прибутку підприємства;

$A_{\text{оз}}$ – сума амортизації основних засобів;

$A_{\text{на}}$ – сума амортизації нематеріальних активів;

$\Delta\text{ДЗ}$ – приріст (зниження) суми дебіторської заборгованості;

$\Delta\text{ЗТМ}$ – приріст (зниження) суми запасів товарно-матеріальних цінностей, що входять до складу оборотних активів;

$\Delta\text{КЗ}$ – приріст (зниження) суми кредиторської заборгованості;

$\Delta\text{Р}$ – приріст (зниження) суми резервного й інших страхових фондів.

За інвестиційною діяльністю сума чистого грошового потоку визначається як різниця між сумою реалізації окремих видів необоротних активів і сумою їхнього придбання в звітному періоді. Принципова

формула, за якою здійснюється розрахунок цього показника інвестиційної діяльності, має такий вигляд:

$$\text{ЧГПі} = P_{\text{оз}} + P_{\text{на}} + P_{\text{дфі}} + P_{\text{ва}} + D_{\text{т}} - \Pi_{\text{оз}} - \Delta\text{НКБ} - \Pi_{\text{уфі}} - B_{\text{ва}}, \quad (5.5)$$

де ЧГПі – сума чистого грошового потоку підприємства з інвестиційної діяльності в розглянутому періоді;

$P_{\text{оз}}$ – сума реалізації вибулих основних засобів;

$P_{\text{на}}$ – сума реалізації вибулих нематеріальних активів;

$P_{\text{дфі}}$ – сума реалізації довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля підприємства;

$P_{\text{ва}}$ – сума повторної реалізації раніше викуплених власних акцій підприємства;

$D_{\text{т}}$ – сума дивідендів (відсотків), отриманих підприємством завдяки довгостроковим фінансовим інструментам інвестиційного портфеля;

$\Pi_{\text{оз}}$ – сума придбаних основних засобів;

$\Delta\text{НКБ}$ – сума приросту незавершеного капітального будівництва;

$\Pi_{\text{на}}$ – сума придбання нематеріальних активів;

$\Pi_{\text{уфі}}$ – сума придбання довгострокових фінансових інструментів інвестиційного портфеля підприємства;

$B_{\text{ва}}$ – сума викуплених власних акцій підприємства.

За фінансовою діяльністю сума чистого грошового потоку визначається як різниця між сумою фінансових ресурсів, залучених із зовнішніх джерел, і сумою основного боргу, а також дивідендів (відсотків), виплачених власникам підприємства. Принципова формула, за якою здійснюється розрахунок цього показника фінансової діяльності, має такий вигляд:

$$\text{ЧГПф} = \text{ПВК} + \text{ПДК} + \text{ПК}_k + \text{БЦФ} - B_{\text{дк}} - B_{\text{кк}} - D_{\text{в}}, \quad (5.6)$$

де ЧГПф – сума чистого грошового потоку підприємства з фінансової діяльності в розглянутому періоді;

ПВК – сума додатково залученого з зовнішніх джерел власного акціонерного чи пайового капіталу;

ПДК – сума додатково залучених довгострокових кредитів;

ПК_k – сума додатково залучених короткострокових кредитів і позик;

БЦФ – сума засобів, що надійшли в порядку безоплатного цільового фінансування підприємства;

$B_{\text{дк}}$ – сума виплати (погашення) основного боргу за довгостроковими кредитами і позиками;

$B_{\text{кк}}$ – сума виплати (погашення) основного боргу за короткостроковими кредитами і позиками;

$D_{\text{в}}$ – сума дивідендів (відсотків), сплачених власникам підприємства (акціонерам) на вкладений капітал (акції, паї і т.п.).

Результати розрахунку суми чистого грошового потоку з операційної, інвестиційної і фінансової діяльності дозволяють визначити загальний його розмір по підприємству в звітному періоді. Цей показник розраховується за такою формулою:

$$\text{ЧГП}_{\text{ц}} = \text{ЧГП}_{\text{о}} + \text{Ч}_{\text{оні}} + \text{ЧДП}_{\text{ф}}, \quad (5.7)$$

де $\text{ЧГП}_{\text{ц}}$ – загальна сума чистого грошового потоку підприємства в розглянутому періоді;

$\text{ЧГП}_{\text{о}}$ – сума чистого грошового потоку підприємства з операційної діяльності;

$\text{Ч}_{\text{оні}}$ – сума чистого грошового потоку підприємства з інвестиційної діяльності;

$\text{ЧДП}_{\text{ф}}$ – сума чистого грошового потоку підприємства з фінансової діяльності.

Основною метою складання звіту про рух грошових коштів є зіставлення притоку та відтоку грошових коштів. Елементами притоку є:

- надходження на рахунки підприємства;
- нарахована амортизація;
- вивільнення коштів із запасів;
- зростання кредиторської заборгованості;
- вивільнення коштів із інших активів та зростання інших пасивів;
- залучення в обіг нових позик;
- приріст акціонерного капіталу.

Елементами, що характеризують відтік грошових коштів, є:

- додаткові вкладення коштів в запаси та основні фонди;
- зростання дебіторської заборгованості;
- скорочення кредиторської заборгованості та інших пасивів;
- зменшення акціонерного капіталу;
- сплата податків, дивідендів та процентів за позиками.

Клієнт вважається кредитоспроможним, якщо господарська і фінансова діяльність його підприємства забезпечує стійке перевищення притоку над відтоками грошових коштів.

Визначення вартості кредиту в умовах фінансування експортних операцій Укрексімбанком та МБРР.

Враховуються екстернальні і інтернальні чинники.

До екстернальних відносять:

- вартість кредитів за міжнародними угодами;
- стан міжнародного та національного ринку капіталів;
- політичне, економічне та фінансове становище в країні позичальника;
- зміни в законодавстві країни позичальника.

До інтернальних чинників відносять:

- джерела фінансування кредиту;

- статус, конкурентні позиції, ділова репутація та фінансовий стан партнерів;
- якість забезпечення кредиту;
- сума, валюта та термін платежу;
- характер проєктних та технічних ризиків.

Визначення ціни кредиту базується, як правило, на процентній ставці за пасивами. Важливе значення для визначення величини процентної ставки відіграють такі фактори: ризик, рівень рентабельності банку, агресивність: чи переслідує банк цілі зростання власних активів, конкуренція; витрати та обслуговування боргу. Адміністративні витрати, вартість витрат, що пов'язані із мобілізацією коштів.

Основними елементами вартості експортних кредитів є: базова відсоткова ставка, плата за управління кредитом (разова комісія 0,75 – 5%), плата за невикористану частину кредиту (1,5 – 2% від невикористаної частини).

Тести

1. Назвіть елементи, що формують ціну кредиту Укрексімбанку та МБРР в умовах надання експортних кредитів:
 - а) базова відсоткова ставка;
 - б) плата за управління кредитом (разова комісія);
 - в) плата за невикористану частину кредиту;
 - г) всі відповіді правильні.
2. Виділіть фактори, що визначають міру бізнес-ризиків експортера-позичальника:
 - а) зовнішнє ринкове середовище;
 - б) якість управління фірмою;
 - в) характер взаємовідносин фірми з клієнтами.
3. За рахунок яких коштів фінансуються проєкти розвитку експорту вітчизняних підприємств:
 - а) за рахунок коштів Укрексімбанку;
 - б) за рахунок коштів НБУ;
 - в) за рахунок коштів МБРР, що надаються Укрексімбанку?
4. Від яких суб'єктів приймає заявки і проєкти розвитку експорту Укрексімбанк для надання кредитів:
 - а) від вітчизняних підприємств, які мають бути безпосередніми виробниками товарів та послуг;
 - б) від вітчизняних підприємств, що займаються реалізацією товарів;
 - в) від спільних вітчизняних та іноземних підприємств;

г) від посередників, що передбачають кредитування третіх осіб?

5. Назвіть максимальний розмір кредиту, який може бути наданий МБРР і Укресімбанком в рамках проекту розвитку експорту:

- а) до 1 млн. дол. США;
- б) до 5 млн. дол. США;
- в) до 10 млн. дол. США;
- г) до 100 млн. дол. США.

6. За рахунок кредитних коштів МБРР Укресімбанк не може фінансувати:

- а) 100% вартості товарів іноземного походження;
- б) 80% вартості товарів вітчизняного виробника;
- в) придбання сировини, енергоносіїв, комплектуючих, оплати робіт, запасних частин, нових технологій, устаткування тощо;
- г) оплату лізингових контрактів;
- д) придбання цінних паперів;
- е) погашення зобов'язань підприємства перед бюджетом;
- ж) виробництво міцних алкогольних напоїв;
- и) виробництво і постачання зброї;
- к) гральний бізнес.

7. На які цілі надається допомога підприємству-експортеру у формі гранту:

- а) створення експортної інфраструктури;
- б) розвитку маркетингу;
- в) залучення консультантів;
- г) вдосконалення методів контролю за новими технологіями;
- д) навчання (підвищення кваліфікації) фахівців стратегії та тактики здійснення експорту (ціноутворення, збут, просування тощо);
- е) стратегічне та ділове планування;
- ж) вдосконалення споживчих якостей виробів;
- и) всі відповіді правильні?

8. Назвати основні фактори, що визначають загальну оцінку бізнес-ризиків:

- а) зовнішнє ринкове середовище;
- б) якість управління фірмою;
- в) характер взаємовідносин з клієнтами фірми;
- г) всі наведені фактори є основними.

9. Назвати елементи притоку грошових коштів, що формують грошовий потік:

- а) надходження від реалізації;
- б) парахування амортизації;
- в) зростання кредиторської заборгованості;
- г) зростання інших пасивів;
- д) приріст акціонерного капіталу;
- е) всі відповіді правильні.

10. Назвати елементи, що характеризують відтік коштів підприємства і зменшують грошовий потік:

- а) вкладення в основні фонди і запаси;
- б) зростання дебіторської заборгованості;
- в) скорочення кредиторської заборгованості;
- г) погашення позик, зменшення акціонерного капіталу;
- д) сплати податків і дивідендів;
- е) всі відповіді правильні.

11. Кредитоспроможний позичальник – це такий, у якого:

- а) стійке перевищення притоку грошових коштів над відтоком;
- б) притоки і відтоки коштів збігаються за своєю величиною;
- в) відтік коштів перевищує їх надходження.

Задачі

Задача 1

Кредит в сумі 2,5 млн. дол. США використовується рівномірно в повному обсязі протягом 2001-2005 р.р. і погашається п'ятьма рівними квартальними внесками, починаючи від 1 січня 2006 року. Процентна ставка – 6,3% річних в умовах простих відсотків.

Розробити графік повернення позички і визначити ціну кредиту, якщо плата за управління кредитом – 2%.

Задача 2

Підприємство-експортер отримало позичку від МБРР і Укресімбанку в сумі 750 тис. дол. США терміном на три роки за умови погашення позички рівними частками через кожних півроку після закінчення терміну кредитування. Річна відсоткова ставка – 4,5%.

Розробити графік використання і повернення позички в умовах нарахування простих відсотків, якщо плата за управління кредитом – 1,1% від суми позички.

Задача 3

Підприємство „Б” 31.01.2003 р отримувє позички за кредитною лінією МБРР і Укресімбанку в сумі 1200 тис. дол. США протягом чотирьох

років під просту відсоткову ставку 5,3% річних. Плата за управління кредитом 3,4% від суми позички.

Розробити графік надання і повернення позички і визначити ціну кредиту. Як змінюється ціна кредиту в умовах нарахування складних відсотків?

Задача 4

Експортер В отримує позичку за кредитною лінією протягом п'яти років з 1.01.2004 р в сумі 5 млн. дол. США. Позичка надається рівними траншами щорічно із сплатою 4,2% річних. Для погашення позички підприємству встановлено пільговий період – один рік після закінчення надання позичок. Погашення боргу має відбутись протягом 2,5 років, через кожних 6 міс.

Розробити графік отримання і повернення позички. Визначити ціну кредиту, виходячи із строку отримання позичок і пільгового періоду. Визначити ефективність кредитування при умові, що реалізація кредитного проекту за період кредитування принесе підприємству прибуток в сумі 80% від суми отриманої позички. Разова комісія за управління кредитом – 2,5% від суми позички.

Задача 5

Підприємство-експортер отримує 31.01.2005 року позичку в розмірі 4,8% млн. дол. США для впровадження нового технологічного проекту під 6% річних в умовах сплати простих відсотків. Кредитна лінія відкрита строком на чотири роки при наданні позичок кожного року рівними траншами. Пільговий період – один рік після закінчення кредитування. Погашення позички відбуватиметься щорічно рівними частинами протягом двох років після закінчення пільгового періоду.

Розробити графік отримання і повернення кредиту та нарахувати відсотки, виходячи із періоду отримання позички, якщо плата за управління кредитом (разова комісія) становить 2,3% від суми позички.

Задача 6

Підприємство-експортер отримало позичку Укресімбанку і МБРР в сумі 3,6 млн. дол. США терміном на чотири роки при поверненні рівними частинами кожних півроку під 4 відсотки річних. Однак за ініціативою Укресімбанку кредитний договір було розірвано через два роки успішного фінансування за причини нецільового використання позички.

Розробити графік повернення позички і сплати відсотків, виходячи із строку отримання позички. Визначити суму збитків, якщо плата за управління кредитом складає 5% від суми позички, плата за невикористану частину позички складає 1,8% річних від суми невикористаної частини

кредиту. А умовний річний ефект від впровадження проекту становить 200% від суми отриманої позички.

Контрольні запитання

1. Назвіть основні напрямки розвитку експорту Укресімбанком та МБРР (кредитування експорту, надання технічної допомоги).
2. На які цілі можуть надаватись кредити підприємству-експортеру (сировинні ресурси, технології, обладнання, будівельні роботи)?
3. На які цілі може надати кредит МБРР і ЕБРР?
4. Які види кредитів надає МБРР Укресімбанк (короткострокові – до 18міс, довгострокові – до 5 років)?
5. Яким вимогам мають відповідати підприємства-експортери, щоб отримати експортний кредит?
6. Яким вимогам має відповідати заявка на проект кредитування?
7. Які види активів підприємств-позичальників можуть бути використані Укресімбанком як ліквідне забезпечення кредиту?
8. Назвіть періодичність сплати відсотків Укресімбанку (щомісячно, щоквартально або кожні півроку рівними частинами у валюті кредиту).
9. Визначте суть грантового фінансування МБРР (технічна допомога експорту). В яких розмірах, на які цілі і кому надаються гранти?
10. Які види операцій (робіт) підприємство-експортер може фінансувати за рахунок грантів?
11. Які документи має надати підприємство-експортер Укресімбанку для вирішення щодо надання грантів?
12. Охарактеризуйте яку роботу здійснює Укресімбанк в рамках моніторингу (контроль – аналіз – перевірка - аудит) протягом строку чинності кредитної угоди з експортером-позичальником?
13. Наведіть перелік виробництв, заборонених МБРР для фінансування.
14. Наведіть перелік питань (проблем), які вивчає Укресімбанк при визначенні рівня кредитоспроможності підприємства-позичальника (економічні, фінансові і моральні аспекти, виникнення ситуації неповернення боргу і ін.).
15. Коротко охарактеризуйте організацію комплексного аналізу кредитоспроможності позичальника Укресімбанком.
16. Охарактеризуйте елементи вартості експортного кредиту (базова процентна ставка; разова комісія; плата за управління кредитом; плата за невикористану частину кредиту 1,5-2%)

Контрольна робота (тема 5)

Таблиця 5.1

Перша літера – прізвище студента									
	А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З
	І	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
	Т	У	Ф	Х	Ц	Ш	Щ	Ю	Я
Номер теоретичного питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Номер задачі	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	13	1	2	3	4	5
	6	7	8	9	10	11	12	13	1
	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Номер тесту	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	1	2	3	4	5	6
	7	8	9	10	11	12	13	14	15
	16	17	18	19	20	21	1	2	3
	4	5	6	7	8	9	10	11	12

ТЕМА 6. ЛІЗИНГ, ФАКТОРИНГ І ФОРФЕЙТИНГ ЯК ФОРМИ МІЖНАРОДНОГО КРЕДИТУ

1. Лізинг як вид підприємницької діяльності і форма кредитних відносин. Об'єкти і суб'єкти лізингу.
2. Види лізингу.
3. Організація міжнародних факторингових операцій.
4. Види факторингу. Конвенційний і конфіденційний факторинг. Відкритий і закритий факторинг.
5. Механізм здійснення факторингової операції. Вигоди і недоліки факторингу.
6. Форфейтинг. Механізм здійснення форфейтингу. Позитивні і негативні сторони форфейтингу. Визначення номінальної вартості векселів, що підлягають форфейтингуванню.

Теми для рефератів

Шляхи реформування державної грошово-кредитної політики України.
Кредитування економіки України міжнародними організаціями.

Позики України на міжнародних ринках капіталу. Реструктуризація боргів, рух капіталів.

Термінологічний словник

Лізинг (to lease – орендувати) – це вид підприємницької діяльності, в умовах якої лізингодавець надає лізингоодержувачу майно на певний строк, і за певну плату з правом або без права викупу.

Об'єкт лізингу – будь-яке майно, що належить до основних фондів і не заборонене до вільного обігу на ринку.

Суб'єкти лізингу – сторони, які мають безпосереднє відношення до об'єкта. Поділяються на прямих і непрямих учасників.

Лізингодавець – суб'єкт підприємницької діяльності (банківська або небанківська фінансова установа), який купивши об'єкт лізингу, здає його в оренду.

Продавець – суб'єкт, що виготовляє основні засоби та продає їх лізинговій фірмі.

Лізингоодержувач – суб'єкт, який одержує в користування об'єкт лізингу за договором лізингу.

Непрямими учасниками лізингової угоди є: страхові компанії, брокерські та інші посередницькі фірми, банки, які кредитують лізингодавця, і є гарантом угод.

Строки договору лізингу визначаються за домовленістю сторін і мають враховувати стан і тенденції ринку капіталу, рівень процентних ставок, оскільки останній впливає на величину лізингових платежів, а також і строк служби об'єкта лізингу, причому строк договору не повинен перевищувати строк служби об'єкта лізингу, вірогідність морального старіння об'єкта та період амортизації. Відповідно до Закону України "Про лізинг" договір фінансового лізингу укладається на строк, що не менший строку за яким амортизується 90% вартості об'єкта лізингу.

Лізинг внутрішній (національний) – вид лізингу, за якого всі суб'єкти лізингової угоди перебувають під юрисдикцією однієї країни.

Лізинг зовнішній (міжнародний) – вид лізингу, в умовах якого суб'єкти лізингу перебувають під юрисдикцією різних держав, а платежі і товари, що продаються за лізингом, перетинають кордони.

Лізинг з грошовими платежами – в умовах якого всі платежі здійснюються в грошовій формі.

Лізинг товарний – вид лізингу, в умовах якого платежі здійснюються у формі поставки товарів.

Лізинг зі змішаними платежами – поєднує грошові і товарні перекази.

Прямий лізинг – за якого власник майна (виробник) самостійно здає його в оренду. При цьому має місце двостороння угода, за якої лізингодавець безпосередньо, без участі третьої сторони, передає майно лізингоодержувачу.

Непрямий лізинг – передбачає передавання майна лізингоодержувачу за участю посередників. У цьому випадку має місце класична тристороння угода між власником майна, лізингодавцем і лізингоодержувачем. При цьому можуть застосовуватись різні схеми із залученням банківського кредиту, який може брати і погашати як лізингова фірма, так і клієнт. Нерідко банківська установа купує майно за свої кошти (стає його власником) і за допомогою лізингової компанії (чи власного відділу) здає його в лізинг, отримуючи лізингові платежі.

Поглиблений (подвійний) лізинг (double deep – «дабл-дип») – вид лізингу, який застосовується в міжнародній практиці і полягає в комбінації податкових пільг двох або більше країн. Наприклад, у 80-і роки придбання дорогих літаків було кредитовано сумісними лізинговими компаніями Англії і США. В Англії податкові пільги встановлені для тих, хто має право власності на майно, що надається в лізинг, а в США – встановлено пільги для тих лізингових фірм, які використовують літаки. Враховуючи цей факт, були створені сумісні міжнародні компанії, в яких брали участь підприємницькі структури.

Зворотний лізинг – «ліз-бек» (leage back) – вид лізингу, в умовах якого власник устаткування продає його лізинговій компанії, а потім бере його в оренду. Має місце в тих випадках, коли фірма-виробник відчуває нестачу коштів для забезпечення подальшого збільшення обсягів виробництва.

Угоди «поміч у продаж» (sebes-aid). Виробник, реалізуючи своє устаткування, пропонує клієнтам придбати його через договір лізингу.

Цьому передують укладення угоди між компаніями. В результаті продавець, діючи від імені лізингодавця, розширює межі збуту своєї продукції, а лізингова компанія використовує торгову мережу для розширення своєї діяльності. Такий вид лізингу застосовують для реалізації устаткування низької вартості – від 5 до 20 тис. дол.

Оперативний лізинг передбачає укладення контракту, що за своїм терміном коротший періоду амортизації устаткування. Відповідно оперативний лізинг – це лізингові контакти, що укладаються на короткий і середній термін. Як правило, це об'єкти, в умовах експлуатації яких орендоодержувачі швидко змінюють один одного, а лізингова компанія, згідно з контрактом, бере на себе зобов'язання з технічного обслуговування об'єкта лізингу. Після закінчення терміну дії договору лізингу такий об'єкт може бути повернутий власнику або знову зданий в оренду.

Фінансовий лізинг – характеризується амортизацією всієї або більшої частини вартості устаткування і тривалим терміном контракту (від 5 до 10 років). Після закінчення терміну дії фінансового контракту угода може бути продовжена або укладена знову, об'єкт лізингу може бути повернутий орендодавцю або куплений лізингокористувачем.

Чистий лізинг передбачає, що обслуговування і утримання устаткування покладається на лізингоодержувача. Він несе відповідальність за збереження якості устаткування.

«Мокрий лізинг» передбачає, що технічне обслуговування і ремонт устаткування покладається на лізингодавця.

Характер взаємовідносин між лізингодавцем і лізингоодержувачем регулюється угодою і визначений статтею 7 закону України “Про лізинг” від 16 грудня 1997 р.

Розрахунок орендної плати за користування об’єктом лізингу визначається за формулою:

$$O = C \times \frac{B + T}{1 - 1 \div (1 + B + T) \times T \times D}, \quad (6.1)$$

де O – сума орендного платежу за певний термін користування майном;
 C – сума договору лізингу (вартість майна);
 D – термін дії договору в роках;
 B – відсоткова ставка за кредитами банків у вигляді десяткового дробу;
 T – періодичність платежів (при місячній періодичності – 12, при квартальній – 4, при піврічній – 2, при річній – 1).

Переваги лізингу. В порівнянні із звичайними позичками лізинг не потребує негайного початку платежів, в той час як при використанні довгострокового кредиту підприємство-позичальник має сплачувати 15-20% авансом за рахунок власних коштів. Орендні платежі починаються після постачання майна орендарю. Лізинг створює можливості перевищення розмірів національної заборгованості, що встановлює Міжнародний валютний фонд окремим країнам, оскільки суми лізингових платежів при цьому не враховуються. При застосуванні лізингу лізингоодержувач одержує певні пільги і вигоди за рахунок забезпечення з боку лізингодавця безперебійної надійної роботи машин і устаткування, безкоштовного технічного обслуговування, консультацій щодо експлуатації, впровадження ноу-хау, постачання запчастин тощо. Лізинг забезпечує зниження витрат і собівартості продукції лізингоодержувача, оскільки платежі за лізингом сплачуються за рахунок прибутку і не підлягають оподаткуванню. В умовах лізингу створюються умови розширення виробничих потужностей без змін структури капіталу, в той час як в умовах кредитування, в більшості країн світу встановлюється обов’язкове певне числове співвідношення між власним і позиченим капіталом. Таке співвідношення встановлюється також при наданні кредитів МБРР, Укресімбанком, комерційними банками. Лізинг спрощує процес отримання малими і середніми підприємствами контрактів, в порівнянні із звичайним кредитуванням, оскільки лізинговані компанії не

вимагають від орендарів додаткових гарантій, тому що матеріальним забезпеченням угод є саме устаткування.

Недоліки лізингу. В порівнянні із перевагами недоліки лізингу займають незначне місце. В умовах придбання об'єкта лізингу за залишковою вартістю орендар несе додаткові витрати з урахуванням інфляції. В умовах повернення амортизованого обладнання лізингодавцю орендар втрачає на тому, що нерідко таке обладнання ще добротне і могло б деякий час приносити користь орендарю. В умовах морального старіння устаткування орендар може втратити певну суму коштів за рахунок того, що орендні платежі не припиняються до закінчення контракту в умовах фінансового лізингу. Вартість лізингу, як правило, більша вартості позички за рахунок комісії, яку бере лізингодавець для компенсації на випадок морального старіння обладнання та суми прибутків і накладних витрат, що стягуються з орендаря, при калькулюванні послуг і гарантій, що надаються лізингодавцем.

Факторинг (factor-agent) – викуп платіжних вимог у постачальника товарів (робіт, послуг) банківською установою. Основна мета факторингу – усунення ризику несплати кредитного боргу покупцями. Система відносин за факторингом забезпечується на основі угоди між продавцем і факторинговою компанією. Нерідко учасником угоди може стати і покупець. Це відбувається у тому випадку, коли покупець повідомляє про те, що він бере участь в факторинговій угоді і йому належать платіжні документи, які йому надаватиме факторингова фірма. Клієнт-постачальник надає платіжні документи (рахунки-фактури) за поставлені товари, виконані роботи і надані послуги банку з передаванням права одержання платежів за ними, правом інкасування дебіторської заборгованості клієнта-продавця. Банк стає власником неоплачених платіжних вимог і бере на себе ризик їхньої несплати, хоча кредитоспроможність боржників попередньо визначається. Він негайно, через 2-3 дні, оплачує рахунки постачальника повністю або частково, незалежно від стану розрахунків з покупцем. Проте у випадку дострокових розрахунків з боку покупця, банк надасть йому компенсацію за наданий кредит, а у випадку затримки платежів імпортер сплатить відсотки і пеню. Основою здійснення факторингу є договір факторингу. Джерелом формування коштів для факторингу є власні кошти банку (прибуток, фонди), залучені і позичені кошти. Якщо факторинг здійснює фірма, то недостатні кошти вона може отримати в кредит. У договорі між банком і експортером знаходять відображення умови здійснення факторингових операцій, реквізити платіжних вимог, частина сум платежу на користь експортера, розмір компенсаційних винагород банку, умови розірвання факторингового договору й інші умови. Оговорюється також відповідальність сторін у випадку невиконання взятих на себе зобов'язань.

Факторингові операції не проводяться:

- за борговими зобов'язаннями фізичних осіб;
- за вимогами бюджетних установ;
- з несплатоспроможними клієнтами;
- за зобов'язанням філій підприємств;
- на прохання бюджетних установ;
- при здійсненні угод, при яких продавець має право повернути товар протягом визначеного часу.

Факторинг виник у США в кінці XIX століття. В Україні питома вага факторингу незначна. Це пояснюється тим, що значного розвитку набула попередня оплата, а також і відсутністю належної нормативно-правової бази.

Види факторингу. Розрізняють два види факторингу – конвенційний (широкий) і конфіденційний (обмежений). Більш широкого поширення набув конвенційний факторинг як історично перший вид. Це універсальна система фінансового обслуговування клієнтів, що включає бухгалтерський облік, розрахунки з постачальником і покупцями, страхування кредитних операцій, представництво і інші. За клієнтом (постачальником) зберігається тільки виробнича функція. За такого виду факторингу банк купує у свого клієнта право на одержання грошей від покупців, відразу зараховуючи на його рахунок 80% вартості поставок, а іншу суму – в обумовлений термін, незалежно від надходження грошей від покупця.

Конфіденційний факторинг – це вид факторингу, що обмежується виконанням лише деяких операцій, наприклад, надання постачальнику кредиту за відвантажені товари, покупцю – платіжного кредиту, сплата боргів за зобов'язаннями покупця, розрахунки з експортером відповідно до умов факторингу.

Залежно від міри інформованості відрізняють відкритий і закритий факторинг. В умовах закритого факторингу імпортера не повідомляють про наявність факторингової угоди між експортером і банком, в умовах відкритого факторингу, покупець повідомляється про наявність факторингової угоди між постачальником і факторинговим відділом банку. За своїм бажанням імпортер може брати участь у факторингових операціях, відповідно до угоди між постачальником і банком.

Вартість факторингової послуги складається з двох частин: відсотки за кредит наданий банком експортеру при достроковій оплаті розрахункових документів і комісії. Відсоткові ставки за такими кредитами, як правило, на 1–2% вищі ставок короткострокового кредитного ринку (з урахуванням ризику неповернення коштів імпортером). Як правило, фактор (банк) оплачує первісну (80–90%)

вартість рахунку-фактури, а 10–20% – це резерв, який буде сплачений після виконання імпортером своїх зобов'язань в повному обсязі. Комісія визначається у відсотках від суми рахунків-фактур величиною 1,5–2,5% і залежить від кредитоспроможності клієнта-позичальника, величини торгового обороту, ступеня ризикованості операцій, обсягів розрахункових операцій, величини комісійних інших банків. Стягнення комісії відбувається щомісячно. Відсотки нараховуються із дня видачі авансу до дня погашення заборгованості імпортером.

Механізм здійснення факторингових операцій виражається в певній послідовності здійснення факторингових операцій, які характеризуються за схемою.

1. Відвантаження постачальником (експортером) товарів імпортеру.
2. Акцент імпортером боргових вимог експортера (для відкритого факторингу).
3. Поставлення експортером боргових вимог фактору з метою їх перевідступлення.
4. Визначення кредитоспроможності експортера фактором і в разі позитивного результату з ним договору факторингу.
5. Перерахування коштів експортеру фактором на основі поданих експортером розрахункових документів (80–90% від суми боргових вимог).
6. Поставлення боргових вимог фактором для акцепту і оплати їх імпортером.
7. Оплата імпортером боргових вимог.
8. Перерахування залишку коштів фактором експортеру (без вартості плати за факторингове обслуговування).

Вигоди факторингу для експортера. Прискорюється одержання грошових коштів за відвантажені товари (виконані роботи, послуги); зменшується ризик появи сумнівних боргів; поліпшується процес інкасування боргу; зменшується кількість операцій, що пов'язані з обліком боргів; забезпечується належна якість продукції, що відгружається; зростають обсяги реалізації і величина доходів; поліпшується якість обслуговування клієнтів тощо.

Недоліки факторингу: більш висока вартість операції в порівнянні з кредитом високий ризик здійснення операції і необхідність лімітування кредиторської заборгованості постачальником та відвантажені товари, страхування ризику угод, вивчення платоспроможності імпортерів і ін.

Форфейтинг (forfeit – відмова від прав) – подібна до факторингу операція. Міжнародний форфейтинг – купівля платіжних вимог експортера товарів (послуг), погашення яких відбувається в майбутньому без права регресних вимог. Це означає, що покупець боргу (форфейтер) бере на себе

зобов'язання відмовитися від права регресної вимоги до кредитора у разі неможливості одержання грошових коштів від боржника. Фактично форфейтер (банк або спеціалізована компанія) бере на себе такі ризики, як ризик несплати платежу, ризик переказування коштів, валютний, процентний і ін. Основна суть форфейтингу – відмова від прав. Форфейтингування – це процес купівлі зобов'язань (векселів), погашення яких відбудеться в майбутньому. Продавець векселя (переказного векселя) захищає себе від будь-якого регресу (зворотних вимог) про відшкодування сплаченої суми включенням в індосамент (передатний надпис) слів “без обороту”. Продавцем векселя, що форфейтингується, є експортер, який акцептує його як плату за відвантажені товари (послуги) і тим самим передає усі ризики і відповідальність за сплату форфейтингу в обмін на негайну оплату готівкою. Основними документами, що використовуються при форфейтингуванні, є тратти прості і переказні векселі, акредитиви. Торгова тратта на пред'явника – це документ (акредитив), що зобов'язує трасата (імпортера) оплатити за поданням. Він припускає, що бенефіціар (експортер) одержить плату, як тільки документи будуть подані і перевірені імпортером (за участю банку) на відповідність. У розрахунках за форфейтингом може бути використана звичайна тратта – вимога (зобов'язання) у письмовій формі, що підписана однією стороною – трасантом (експортером) і адресована іншій стороні – трасатові (імпортеру) і яка зобов'язує імпортера оплатити після подання в обумовлений в майбутньому строк (момент) певну суму грошей власнику вимоги (зобов'язання). Проте вважається, що основним документом, який використовується при розрахунках за форфейтингом, є векселі, що їх надають імпортери експортерам, як найбільш проста і доступна форма розрахунків. У здійсненні форфейтингу беруть участь три зацікавлені особи – експортер, імпортер і форфейтер (банк або ж спеціалізована фірма).

Експортер зацікавлений в безперешкодній реалізації своїх товарів. Участь в форфейтингових угодах забезпечує 100% реалізацію товарів (гарантії надає банк). Крім того, форфейтер нерідко оплачує векселі достроково (до настання дати реалізації товарів за векселем), здійснюючи дисконтування векселів. Використовуючи дисконт, експортер отримує додаткову можливість скоротити дебіторську заборгованість за рахунок банку (форфейтера). Зменшується ризик неплатежів у випадку несплати імпортером. Імпортер також економічно зацікавлений, щоб здійснити форфейтингування, оскільки він отримує товар на вишлат за векселем на 5-10 років. Банк, достроково погасивши вексель імпортера, який надасть до дисконту експортер, створить умови для подальшого виробництва і реалізації товарів експортером. Імпортер з задоволенням сплатить за кредит, який визначений строком погашення векселя, а експортер зацікавлений в достроковому погашенні боргу за векселем, а

тому з задоволенням сплатить комісію форфейтеру (банку), а також і відсотки за позичку, яка надається експортеру банком шляхом дострокового погашення векселя. Третя особа – форфейтер (банк) також зацікавлена в форфейтингу. Економічна доцільність визначається тим, що банк отримає плату за дисконтування векселя, комісійні за облік векселів, за ризик неплатежу і за розрахункові операції.

Дисконтування векселя – це дострокове погашення боргу за векселем банківською установою.

Механізм здійснення форфейтингу:

- хто-небудь із учасників форфейтингу (майбутньої угоди) експортер чи імпортер виступають ініціаторами договору-угоди;
- експортер домовляється з імпортером про надання товарів в кредит (вексельний);
- імпортер зобов'язується надавати прості векселі або ж акцептувати серію переказних;
- при недостатньому рівні платоспроможності імпортера останній відшукує гарантії на надані векселі. При достатній кредитоспроможності банк-форфейтер може не вимагати вексельних гарантій;
- експортер відшукує банк (декілька банків), який би виконував роль форфейтера;
- аналіз кредитоспроможності форфейтером експортера. Для форфейтера важливо знати: з ким він має справу (хто буде експортером, хто імпортером), їх репутацію, форму розрахунків (векселі, рахунки дебіторів і кредиторів, акредитиви), застосовувані за розрахунковими документами, строки погашених боргових зобов'язань, величину і характер поставок, місця збуту продукції та ін.
- підписання угоди експортером з учасниками угоди (експортер – форфейтер – імпортер);
- розрахунок ціни експортером товарів з урахуванням ціни кредиту;
- з'ясування умов оплати за векселями і умов дисконтування векселів;
- імпортер направляє експортеру (можливо через банк-форфейтер) серію гарантованих на оплату векселів;
- експортер направляє розрахункові документи імпортеру і відгружає продукцію;
- експортер сповіщає імпортера про термін і умови майбутніх поставок і можливих цін;
- передавання експортером векселів форфейтеру;
- дискотування векселів форфейтером і пересилання грошей експортеру.

Переваги форфейтингу:

Для експортера:

- можливість отримати всі кошти та продані товари зразу ж, не дивлячись на те, що імпортеру надано кредит на поставлену продукцію;
- купівля векселя у експортера здійснюється за фіксованою ставкою на протязі всього періоду поставок, що забезпечує стабільність відносин між експортером і імпортером;
- відсутність втрат часу на управління боргом;
- простота ведення і оформлення документації;
- відсутність ризиків, пов'язаних із коливанням відсоткових ставок і курсовими коливаннями валют.

Для форфейтера:

- отримання доходів за дисконт, ризики і комісійних за розрахунковими операціями;
- простота оформлення документів;
- можливість реалізації векселів імпортера на вторинному ринку.

Для імпортера:

- отримання поставок значної вартості із відстрочкою платежу на незначний термін (до 5 року);
- стабільність поставок,
- простота оформлення розрахункових документів;

Недоліки і слабкі сторони форфейтингу:

Для експортера:

- більш висока вартість поставок (дисконт, плата за авалем, комісійні, плата за ризики і ін.);
- гарант, якого визначить імпортер, може не влаштувати форфейтера;
- складність визначення платоспроможності і можливостей банкрутства гаранта;
- при перерахуванні валюти імпортера у валюту експортера плаваючі курси іноземних валют можуть призвести до значної зміни вартості проданих товарів, а внаслідок цього і до втрат експортера.

Для форфейтера:

- відсутність ресурсів банку на випадок несплати боргу імпортером;
- ризикованість операцій;
- необхідність досконалого вивчення законодавства країни-імпортера;
- вірогідність допущених помилок при визначенні кредитоспроможності гаранта.

Для імпортера:

- певні труднощі із визначенням гаранта;
- можливість затримки надходжень товарів від експортера, пов'язаних із строком купівлі векселя і початком строку постачання товарів;
- компенсації плати експортеру за кредит і комісії за операції форфейтингу (у відкритій формі чи формі "прихованих відсотків").

Визначення номінальної вартості векселів, що підлягають форфейтингуванню.

Для вироблення методики визначення вартості векселів за форфейтингом скористаємося конкретним прикладом.

Приклад. Визначити номінальну вартість кожного із векселів, загальну вартість операції за форфейтингом і середню вартість одного векселя, які має оплатити імпортер (експортер), якщо загальна вартість товару 250000 дол. США, а щорічний відсоток, що сплачує експортер форфейтеру, складає 8%. Ціна разового продажу товару – 50000 дол. США. Строк погашення заборгованості – п'ять років. Нарахування відсотків здійснюється регресивним штафельним способом.

Пояснення. Для визначення вартості кожного із п'яти векселів скористаємося таблицею, в якій ціна разового продажу товару буде однаковою.

Таблиця 6.1

Ціна продажу товару (дол. США)	Ставка 8% на неоплачену частину боргу (дол. США)	Номінальна вартість векселів (дол. США)	Термін погашення наприкінці року
50000	$(250000 \cdot 8\%) = 20000$	$(50000 + 20000) = 70000$	1 року
50000	$(250000 - 50000) \cdot 8\% = 16000$	$(50000 + 16000) = 66000$	2 року
50000	$(250000 - 100000) \cdot 8\% = 12000$	$(50000 + 12000) = 62000$	3 року
50000	$(250000 - 150000) \cdot 8\% = 8000$	$(50000 + 8000) = 58000$	4 року
50000	$(250000 - 200000) \cdot 8\% = 4000$	$(50000 + 4000) = 54000$	5 року
250000	60000	310000	

Таким чином загальна вартість форфейтингової операції – 310000 дол. США, середня вартість одного векселя – 62 000 дол. США (310000/5).

Тестові завдання

1. Назвіть найбільш характерну особливість факторингу:

- а) викуп платіжних вимог експортера і права інкасування дебіторської заборгованості;
- б) кредитування імпортера;
- в) посередництво;
- г) взяття на себе ризику несплати платіжних вимог імпортера.

2. Виділіть дату, що започаткувала розвиток факторингу в Україні та його здійснення за сучасних умов:

- а) Женевською конвенцією 1930 р.;
- б) Інструкція Держбанку СРСР від 12 грудня 1989р.;
- г) Інструкція НБУ від 11 грудня 2004 р., №22;
- д) закон України "Про банки і банківську діяльність" від 22 лютого 1991 р.

3. Назвіть джерело формування коштів комерційного банку для здійснення факторингу:

- а) власні юридичні ресурси банку;
- б) кошти експортера;
- в) кошти імпортера;
- г) спільні кошти банківських установ;
- д) кошти МБРР.

4. Єдиний рахунок, на якому здійснюються всі операції банку з клієнтами, в тому числі із використанням кредиту називається:

- а) овердрафтом;
- б) контокорентом;
- в) приватним рахунками;
- г) поточним рахунком;
- д) валютним рахунком.

5. Чи правильне твердження, що забороняється надання валютного кредиту на покриття збитків господарської діяльності:

- а) так;
- б) ні;
- в) не завжди?

6. Назвіть різновид довгострокового кредиту, що надається у майновій формі і погашення якого здійснюється в розстрочку:

- а) факторинг;

- б) лізинг;
- в) форфейтинг.

7. Виділіть грошовий документ, який являє собою безумовне розпорядження, наказ чекодавця банківській установі про виплату власнику чека вказаної суми грошей:

- а) платіжне доручення;
- б) чек;
- в) тратта;
- г) акредитив;
- д) жодної правильної відповіді.

8. Виділіть основну відмінність міжнародного факторингу від міжнародного форфейтингу:

- а) факторинг і форфейтинг – по суті ідентичні категорії. Різниця лише в термінах та їх походженні;
- б) форфейтинг на відміну від факторингу є одноразовою операцією, пов'язаною із стягненням коштів шляхом перепродажу придбаних у імпортера прав на товари і послуги;
- в) кожен форфейтинг установлює свої тимчасові правила і термін здійснення події;
- г) операції з форфейтингу передбачають дисконтування векселів.

9. Назвіть вид архіву, в якому концентрується вся необхідна щодо кредитів бухгалтерська і фінансова звітність, листування, оцінки кредитоспроможності, документи про заставлене майно та ін.:

- а) кредитна справа;
- б) кредитна умова;
- в) кредитна заявка;
- г) банківська документація.

10. Надання права виставляти в межах певної суми платіжні доручення на даного клієнта банку понад залишок його рахунку називається:

- а) контокорентом;
- б) овердрафтом;
- в) акцептним кредитом;
- г) обліковим кредитом.

11. Який із видів лізингу передбачає широкє коло додаткових послуг лізингодавця лізингокористувачу:

- а) "чистий" лізинг;
- б) "мокрый" лізинг;

- в) прямий лізинг;
- г) непрямий лізинг;
- д) відновлювальний лізинг?

12. Який із видів лізингу передбачає продаж устаткування лізинговій компанії, а потім взяття такого обладнання в оренду:

- а) вендор-лізинг;
- б) оперативний лізинг;
- в) фінансовий лізинг;
- г) пайовий лізинг;
- д) зворотний лізинг (ліз-бек)?

13. Назвіть вид лізингу, який полягає в комбінації податкових пільг двох або більше країн:

- а) непрямий лізинг;
- б) відновлювальний лізинг;
- в) вендор-лізинг;
- г) угоди "дабл-дип";
- д) прямий лізинг.

14. Хто несе ризик непогашення боргів в умовах форфейтингу:

- а) імпортер;
- б) експортер;
- в) форфейтер;
- г) всі однаковою мірою?

15. Хто із учасників форфейтингової угоди дисконтує векселі у форфейтера:

- а) експортер;
- б) імпортер;
- в) експортер або імпортер згідно з умовою?

16. Чиї кошти із учасників форфейтингової угоди будуть використані для сплати комісійної винагороди форфейтеру:

- а) експортера;
- б) імпортера;
- в) банку форфейтера;
- г) за домовленістю;
- д) комісійні в умовах форфейтингу не сплачуються?

17. Назвіть відмінність форфейтингу від факторингу:

- а) передбачає купівлю довгострокових зобов'язань імпортера;
- б) здійснюється без права регресу;

- в) передбачає використання простих і переказних векселів, що акцептовані імпортером;
- г) крім векселів передбачає використання акредитивів та чеків;
- д) всі відповіді правильні.

18. Хто із наведених сторін в умовах форфейтингу здійснює сплату за дисконтування векселя:

- а) форфейтер;
- б) експортер;
- в) імпортер?

19. Хто із наведених суб'єктів форфейтингу гарантує сплату за векселями:

- а) експортер;
- б) форфейтер;
- в) імпортер;
- г) будь-хто, немає значення хто це здійснить?

20. За рахунок чиїх коштів будуть оплачені відсотки за векселем в умовах форфейтингу:

- а) експортера;
- б) імпортера;
- в) вартість відсотків не буде включена до складу вартості векселя?

21. Хто на вашу думку безпосередньо здійснює факторингові операції:

- а) відділ факторингу комерційного банку;
- б) факторингова компанія, що виникла на основі окремого статуту;
- в) підприємство-експортер;
- г) підприємство-імпортер?

22. Назвіть випадки коли факторингові операції не проводяться:

- а) за борговими зобов'язаннями фізичних осіб;
- б) за вимогами до бюджетних установ;
- в) за зобов'язаннями представництв підприємств;
- г) за операціями, що заборонені міжнародними правилами ;
- д) всі відповіді правильні?

23. Виділіть учасника факторингу, який забезпечує згоду імпортера на оплату рахунків-фактур:

- а) фактор;
- б) експортер;
- в) банк імпортера;

- г) дочірні фірми експортера;
- д) жоден із наведених не забезпечує.

24. Назвіть суттєві переваги міжнародного лізингу:

- а) скорочує вплив валютних ресурсів;
- б) зменшує дефіцит платіжного балансу;
- в) не потребує негайного внесення платежів;
- г) зменшує базу для оподаткування;
- д) всі відповіді правильні.

25. Який із методів визначення кредитоспроможності позичальника вважається найбільш ефективним:

- а) розрахунки здійснюються на основі подарунків ліквідності;
- б) розрахунки здійснюються на основі показників рентабельності;
- в) розрахунки здійснюються на основі показників маневреності;
- г) розрахунки здійснюються на основі комплексних рейтингових показників;
- д) розрахунки здійснюються на основі показника фінансової незалежності?

Задачі

Задача 1

Визначити номінальну вартість кожного із п'яти векселів, загальну вартість операцій за форфейтингом, яку має сплатити імпортер експортеру та середню вартість одного векселя, якщо відомо:

- загальна вартість товарів, що реалізуються за форфейтингом – 400 000 дол.США;
- щорічний відсоток – 8%;
- обсяг річного продажу товару 80 000 дол.США;
- нарахування відсотків здійснюється регресивним способом;

Розрахунок здійснити у вигляді таблиці з поясненням одержаних результатів.

Задача 2

Визначити номінальну вартість одного векселя, загальну вартість операцій за форфейтером і середню вартість одного векселя, яку має сплатити імпортер експортеру, якщо відомо:

- загальна вартість товару 500 000 дол.США;
- щорічний відсоток – 10%;
- обсяг річного продажу товару – 100 000 дол.США;
- нарахування відсотків здійснюється регресивним способом.

Розрахунок здійснити у вигляді таблиці з поясненням одержаних результатів.

Задача 3

Визначити номінальну вартість одного векселя, загальну вартість операцій за форфейтером і середню вартість одного векселя, якщо відомо:

- загальна вартість товару 600 000 дол.США;
- щорічний відсоток – 12%;
- обсяг річного продажу товару – 120 000 дол.США;
- нарахування відсотків здійснюється регресивним способом.

Нарахування здійснити у вигляді таблиці з поясненням одержаних результатів.

Задача 4

Визначити номінальну вартість кожного векселя, загальну вартість операцій за форфейтингом, суму яку отримає форфейтер, середню вартість одного векселя, якщо відомо:

- загальна вартість товару 300 000 дол.США;
- щорічний відсоток – 10%;
- обсяг річного продажу товару – 50 000 дол.США;
- нарахування відсотків здійснюється регресивним способом;
- премія за ризик і розмір комісійних за оформлення позички становить 3% від суми, що реалізується за форфейтингом.

Задача 5

Визначити повну ціну товару, що реалізується за форфейтинговою угодою, суму, яку сплатить імпортер експортеру і суму, яку сплатить експортер форфейтеру, якщо відомо:

- загальна вартість товару, що реалізується за форфейтинговою угодою 450 000 дол. США;
- кількість річних поставок товару – 3;
- щорічний відсоток – 15%;
- розмір комісійних за оформлення позички банком – 5%.

Здійснити нарахування відсотків прогресивним (лінійним) методом. Визначити суму, яку отримає форфейтер.

Задача 6

Експортер звернувся до банківської установи з пропозицією здійснити факторинг протягом одного місяця.

- банківський відсоток – 8%;
- сума разових рахунків фактур – 190 000 дол.США;
- розмір комісії – 1,2% від вартості рахунків.

За факторинговою угодою банк первісно оплатить експортеру 80% вартості рахунку-фактури. Визначити розмір плати за здійснення факторингу.

Питання для самоконтролю

1. Чим зумовлене виникнення міжнародного кредиту?
2. Дайте коротку характеристику міжнародного лізингу, назвіть об'єкти і суб'єкти лізингу.
3. Назвіть основні види лізингу.
4. Охарактеризуйте формулу розрахунку орендної плати за лізингом.
5. В чому полягають переваги і недоліки лізингу?
6. Дайте означення міжнародного факторингу. Який стан розвитку факторингу в Україні?
7. Які ви знаєте види факторингу? В чому їх суть?
8. Як визначається вартість факторингової послуги?
9. Коротко охарактеризуйте механізм здійснення факторингових операцій.
10. В чому полягають вигоди факторингу? Назвіть недоліки факторингу.
11. Що таке форфейтинг? Назвіть учасників форфейтингової угоди.
12. Охарактеризуйте переваги і недоліки форфейтингу.
13. Як здійснюється визначення номінальної вартості векселів в умовах розрахунків за форфейтингом?
14. В чому полягають основні відмінності між факторингом і форфейтингом?
15. Яка головна мета впровадження міжнародного лізингу?
16. В чому суть експортного та імпортного лізингу?
17. Які особливості міжнародного транзитного лізингу?
18. Дайте означення міжнародного фінансового лізингу?
19. Як ви розумієте категорію "прихований відсоток"?
20. Дайте означення конвенційного і конфіденційного факторингу?

Контрольна робота (тема 6)

Перша літера – прізвище студента

	А	Б	В	Г	Д	Е	Є	Ж	З
	І	К	Л	М	Н	О	П	Р	С
	Т	У	Ф	Х	Ц	Ш	Щ	Ю	Я
Номери теоретичних питань	1	2	3	4	5	6	1	2	3
Номери задач	4	5	6	1	2	3	4	5	6
Номери тестів	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	10	11	12	13	14	15	16	17	18
	19	20	21	22	23	24	25	1	2
	3	4	5	6	7	8	9	10	11
	12	13	14	15	16	17	18	19	20
	21	22	23	24	25	1	2	3	4
	5	6	7	8	9	10	11	12	13

Література

1. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 07.12.2000 № 2121 – 3.
2. Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" від 16.04.1981 р.
3. Закон України "Про приєднання України до женецької конвенції 1930 року, якою запроваджено Уніфікований закон про переказні векселі та прості векселі" від 06.07.1999 № 826 – 14
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 5 травня 1997 р. №144 "Про порядок залучення і використання іноземних кредитів та надання гарантій Кабінету Міністрів України для забезпечення зобов'язань юридичних осіб-резидентів щодо їх погашення". "Організаційний вісник за 1997 р. – К.: "Прагматика", Друк офіс, 1998.
5. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Постанова Правління НБУ від 29.03.2001 р., № 135.
6. Постанова Правління НБУ від 6 липня 2000 року № 279 "Про затвердження Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків."
7. Положення про форму зовнішньоекономічних відносин (контрактів): Затв. наказом Міністерства економіки та з питань Європейської інтеграції України від 6 вересня 2001 року, №201.
8. Гальчинський А. Теорія грошей: Навчальний посібник. – К.: Основи, 1998. – 415 с.
9. Міжнародні валютно-кредитні відносини: Підручник / За ред. А. С. Філіпченко. – К.: Либідь, 1997. – 208 с.
10. Міжнародні фінанси: Підручник / За ред. Рогача О. І. - К.: "Либідь", 2003.
11. Міжнародні кредитно-розрахункові і валютні операції: Підручник / За ред. Л. В. Руденко. – К.: ЦУК, 2003.
12. Організація міжнародних кредитно-розрахункових операцій в банках: Курс лекцій. – Вінниця, ВІРЕУ, 1998.
13. Васюренко О. В. Банківський менеджмент: Посібник. – К.: "Академія", 2001. – 320 с.
14. Руденко Л. В. Розрахункові і кредитні операції в зовнішньо-економічній діяльності підприємства: Підручник. – К.: Лібра, 2002. – 304 с.
15. Носкова Н. Я. "Международные валютно-кредитные отношения". – М.: "Банки и биржи", 1995.
16. Шевчук В. О. Державні фінанси зарубіжних країн. // Фінанси України, 2001, №2. – С. 3-12.

Навчальне видання

Василь Григорович Фурик

Організація міжнародного кредитування

Практикум

Оригінал-макет підготовлено В. Г. Фуриком

Редактор О. Д. Скалоцька

Науково-методичний відділ ВНТУ
Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 746 від 25.12.2001
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ

Підписано до друку 2.07.2008 р.	Гарнітура Times New Roman
Формат 29,7 × 42 $\frac{1}{4}$	Папір офсетний
Друк різнографічний	Ум. друк. арк. 6.1
Тираж 100 прим.	
Зам. № 2008-093	

Віддруковано в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі
Вінницького національного технічного університету
Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 746 від 25.12.2001
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ